

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tiina Hartikainen

Sisarussuhteet päivähoidon sisarusryhmissä

Opinnäytetyö 2014

Tiivistelmä

Tiina Hartikainen

Sisarussuhteet päivähoidon sisarusryhmissä, 41 sivua, 2 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2014

Ohjaajat: lehtori Outi Kokko-Muhonen, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyössä selvitettiin, miten päivähoidon sisarusryhmä vaikuttaa lasten keskinäisiin sisarussuhteisiin ja onko päivähoidon sisarusryhmä muuttanut lasten keskinäistä sisarussuhdetta. Tässä opinnäytetyössä sisarusryhmäksi määriteltiin sellainen päivähoidon lapsiryhmä, joka koostuu 0-6-vuotiaista lapsista ja joista ainakin osa on keskenään sisaruksia. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä varhaiskasvatuksen ammattihenkilöstön ja päivähoitoikäisten lasten vanhempien tietoisuutta päivähoidon sisarusryhmän vaikutuksista sisarussuhteen laatuun.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen selvitys. Opinnäytetyö toteutettiin haastattele-malla lahtelaisen päiväkodin sisarusryhmän työntekijöitä ja lasten vanhempia. Ai-neisto kerättiin keväällä 2014. Selvitykseen osallistui kaksi työntekijää, joita haas-tateltiin ryhmässä teemahaastattelulla. Perheitä selvitykseen osallistui kolme, ja heitä haastateltiin yksitellen teemahaastattelulla.

Selvityksen tulosten mukaan päivähoidon sisarusryhmällä ei juuri näyttänyt ole-van vaikutusta lasten keskinäisiin sisarussuhteisiin. Sisarusryhmässä olevien las-ten sisarussuhteita kuvailtiin tiiviiksi ja läheisiksi, mutta sisarusryhmän vaikutuk-sia suhteen tiiviyyteen oli vaikea määritellä. Lasten sisarussuhteen laatuun näytti-vät vaikuttavan enemmän lasten luonne ja ikäero kuin yhteinen päivähoitoryhmä. Sisarusryhmä ei ollut myöskään muuttanut sisarusten välisiä suhteita. Sisarus-suhteet näyttäytyivät samankaltaisina sekä päivähoidon että kodin arjessa, ja suhteeseen kuului sekä hellyydenosoituksia että nahisteluita. Sisarusryhmällä ei juurikaan ollut negatiivisia vaikutuksia sisarussuhteeseen, joten voitaneen aja-tella sisarusryhmän vaikuttavan sisarussuhteeseen positiivisesti. Jatkotutkimus-aiheita voisivat olla kasvatuskumppanuuden toteutuminen sisarusryhmässä, si-sarusryhmän kokoonpanon vaihtuvuuden vaikutukset lapseen sekä sisarusryh-män toiminnan suunnittelun helpottaminen.

Asiasanat: sisarusryhmä, sisarussuhteet, päivähoito

Abstract

Tiina Hartikainen

Sibling relationships in the day care's sibling group, 41 pages, 2 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services

Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2014

Instructors: Senior Lecturer Outi Kokko-Muhonen, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of the thesis was find out how the sibling group of the day care center affects to children's relationship between siblings and does day care's sibling group change children's relationship between siblings. In this thesis, the sibling group means a day care's child group where children are aged 0 to 6 years and at least some of them are siblings between each other. The aim of the thesis is to increase knowledge of the professionals of the early education and parents of the day care age children, about how the sibling group of the day care affects to the quality of the siblings relationship.

This thesis is qualitative research. The thesis was carried out by interviewing employees of the sibling group in a Lahti day care center, and the children's parents. Data were collected in spring 2014. Two employees participated in this thesis, who were interviewed by using semi-structured interviews in a group. Three families participated in this survey and they were interviewed one at a time by using semi-structured interview.

The results of the thesis show, that the sibling group of the day care does not have a big impact for children's sibling relationships. Siblings who were in the sibling group have very close relationship with each other, but it was difficult to determine how much sibling group affects on that. Personality and age difference of the children has a bigger effect on the quality of the sibling's relationship than a day care group. Sibling group did not change relationship between siblings. Sibling relationships seems to be similar in day care as well as in everyday life, and the relationships included both endearments and conflicts. Sibling groups have minor negative effects, so sibling group could be thought effect to the sibling relationship positively. Follow-up research could be about the co-operation between educators and parents in the sibling group, effects on children of changes in the composition of the sibling group, and how to facilitate planning of activities in the sibling group.

Keywords: sibling group, sibling relationship, day care center

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Suomalainen päivähoito osa varhaiskasvatusta	6
2.1 Sisarukset samaan ryhmään	8
2.2 Aiemmat tutkimukset ja selvitykset sisarusryhmistä	8
2.3 Sisarusryhmät Lahdessa	11
3 Sisarussuhteet	12
3.1 Samanlaisia, mutta silti niin erilaisia	13
3.2 Hengenheimolainen vai arkkivihollinen.....	14
3.3 Sisarussuhteissa omaksutaan sosiaalisia taitoja.....	15
3.4 Sisaruksetkin ottavat välillä yhteen.....	17
3.5 Kun toinen saa enemmän.....	18
3.6 Ja kuitenkin niin rakas	19
3.7 Sisarussuhde elää ja muovautuu vuosien saatossa	20
4 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus.....	21
4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja selvityskysymykset.....	21
4.2 Opinnäytetyön toteutus.....	21
4.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	24
5 Tulokset	25
5.1 Sisarusten välinen suhde	25
5.2 Muutokset sisarussuhteessa sisarusryhmässä	26
5.3 Sisarukseen takertuminen	28
5.5 Sisarusten keskinäiset konfliktit.....	30
5.6 Sisarussuhteen tukeminen sisarusryhmässä	30
5.7 Yhteenveto	31
6 Pohdinta.....	32
6.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tulokset.....	32
6.2 Opinnäytetyön toteutus.....	37
6.3 Jatkotutkimusaiheet.....	38
Lähteet.....	39
Liitteet	
Liite1	Saatekirje
Liite2	Suostumuslomake

1 Johdanto

Suoritin sosionomiopintoihin liittyvän ensimmäisen harjoittelujakson päiväkodissa sisarusryhmässä. Tuo orientoiva harjoittelujakso oli ensimmäinen kokemukseni lasten päivähoidosta, ja harjoittelujaksolla kiinnitin huomiota siihen, että lähes jokainen lapsi ilmoitti parhaaksi ystäväkseen juuri sisaruksensa. Harjoittelua ohjaava opettajani ehdotti jo tuolloin opintojen alkuvaiheessa, että sisarusryhmät voisivat olla hyvä aihe myös opinnäytetyöhön. Aihe kulki mukana koko opintojen ajan, ja opinnäytetyöprosessin alkaessa päätin tarttua tähän varsin vähän tutkittuun aiheeseen. Aiheen rajasin vielä niin, että selvitin sisarusryhmän vaikutuksia lasten keskinäisiin sisarussuhteisiin, sillä koen sisarussuhteiden moninaisuuden kiinnostavaksi.

Sisarussuhde on yksi elämämme pisimmistä ihmissuhteista, ja etenkin lapsuudessa ihmiset viettävät todella paljon aikaa sisarustensa kanssa. Sisarussuhteet voivat kuitenkin olla hyvinkin monimutkaisia - joillakin sisaruksilla yhteiselo on aina yhtä aurinkoa, joillakin taas jatkuvaa tukkanuottasilla olemista. Suurimmalla osalla sisaruksista elämäään mahtuu kuitenkin kaikkea siltä väliltä. (Parker & Stimpson 2004, 13, 56.) Millaiseksi sisarussuhde muovautuu silloin, kun toinen on jatkuvasti vierellä, niin kotona kuin päivähoidossakin?

Lähes jokaisesta kaupungista löytyy päivähoidon sisarusryhmiä tai ainakin ryhmiä, joissa ikärakenne mahdollistaa perheen kaikkien alle kouluikäisten lasten hoidon samassa ryhmässä. Sisarusryhmälle ei ole olemassa varsinaista määritelmää, mutta tässä selvityksessä määrittelen sisarusryhmän sellaiseksi päivähoidon lapsiryhmäksi, joka koostuu 0-6-vuotiaista lapsista, ja ainakin osa lapsista on sisaruksia keskenään. Sisarusryhmissä ollessaan lapset ovat sisarustensa kanssa yhdessä ympäri vuorokauden.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten samassa päivähoidon sisarusryhmässä oleminen vaikuttaa lasten keskinäiseen sisarussuhteeseen. Opinnäytetyöni on toteutettu haastattelemalla lahtelaisen päiväkodin sisarusryhmän työntekijöitä sekä lasten vanhempia. Opinnäytetyöni teoriaosuus koostuu

päivähoidon ja sisarusryhmän määritelmistä. Lisäksi esittelen aiempia tutkimuksia ja selvityksiä sisarusryhmistä sekä Lahden kaupungin tämänhetkisen tilanteen sisarusryhmissä.

Opinnäytetyöni tavoitteena on lisätä niin varhaiskasvatuksen ammattihenkilöstön kuin pienten lasten vanhempien tietoisuutta päivähoidon sisarusryhmien vaikutuksista lasten keskinäisiin sisarussuhteisiin. Tällä hetkellä tietoa sisarusryhmistä on melko vähän tarjolla, ja internetin keskustelupalstojen perusteella vanhemmat vieroksuvat sisarusryhmiä juuri epätietoisuuden takia. Suoritan itse myös lastentarhanopettajan kelpoisuuden osana sosionomin tutkintoa ja koen, että hyödyn tästä opinnäytetyöstä saamastani tiedosta jatkossa. Työelämässä voinen lastentarhanopettajana vaikuttaa omalta osaltani sisarusryhmien tulevaisuuteen jakamalla tietoa vanhemmille sekä osallistumalla aktiivisesti sisarusryhmien toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

2 Suomalainen päivähoito osa varhaiskasvatusta

Opinnäytetyön aiheena on päiväkotien sisarusryhmät ja sisarussuhteet niiden sisällä. Sisarusryhmät toimivat päiväkodeissa, ja päiväkodit taas ovat osa suomalaisia päivähoitopalveluita. Tässä luvussa kuvataan, mitä lasten päivähoito tarkoittaa. Koska sisarusryhmät toimivat nimenomaan päiväkodeissa, luvussa keskitytään seikkoihin, jotka vaikuttavat päiväkotien ryhmien muodostumiseen.

Suomalainen päivähoitojärjestelmä kuuluu varhaiskasvatukseen. Päivähoito koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta, ja sen tarkoituksena on tukea lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014a.) Suomessa alle oppivelvollisuusikäiset lapset ovat oikeutettuja saamaan päivähoitoa, joka voidaan järjestää päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, kotihoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014).

Yhteiskunta tukee päivähoitoa, mutta vanhemmat maksavat lapsensa päivähoidosta tulojensa perusteella määräytyvän päivähoitomaksun (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014). Vastuu päivähoidon järjestämisestä on kunnilla, ja kunnan tuleekin järjestää lasten päivähoito siinä muodossa ja sinä vuorokaudenaikana,

kuin tarve vaatii. Lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus kuuluvat nykyisin Opetus- ja kulttuuriministeriölle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014a.)

Päiväkodeissa lapset jaetaan useimmiten erilaisiin lapsiryhmiin. Lapsiryhmien ikäjakaumaan tai ryhmäkokoihin eivät tällä hetkellä voimassa olevat lait ja asetukset ota kantaa (Laki lasten päivähoidosta; Asetus lasten päivähoidosta). Sen sijaan uusi valmisteilla oleva varhaiskasvatustalaki asettaisi ryhmien suuruudelle rajat: varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uusimista pohtinut työryhmä esittää, että lakiin kirjataan säännös, jonka mukaan yhdessä ryhmässä lapsia voisi olla samaan aikaan läsnä enintään kolmea hoito-, kasvatust- ja opetustehtävissä olevaa henkilöä kohden (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014b).

Kasvatushenkilöstön ja lasten välinen suhdeluku säilyisi kuitenkin ennallaan myös uudistuneessa varhaiskasvatusta koskevassa lainsäädännössä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014b). Tällä hetkellä voimassa oleva asetus lasten päivähoidosta edellyttää suhdelukuja seuraavasti:

Päiväkodissa tulee hoito- ja kasvatustehtävissä olla vähintään yksi henkilö, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen (804/92) 4 tai 5 §:ssä säädetty ammatillinen kelpoisuus, enintään seitsemää kokopäivähoidossa olevaa kolme vuotta täyttänyttä lasta kohden. Enintään neljää alle kolmivuotiaasta lasta kohden tulee päiväkodissa hoito- ja kasvatustehtävissä samoin olla vähintään yksi henkilö, jolla on edellä säädetty ammatillinen kelpoisuus. (Asetus lasten päivähoidosta 6§.)

Näin ollen työryhmän esittämän säännöksen mukaisesti uudistuneessa lainsäädännössä sallittaisiin alle 3-vuotiaiden lasten ryhmässä olevan läsnä samaan aikaan enintään 12 lasta ja yli 3-vuotiaiden lasten ryhmässä 21 lasta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014b).

Ei tämänhetkinen eikä valmisteilla oleva lakikaan ohjaa lasten ryhmiin jaottelua (Laki lasten päivähoidosta; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014b). Tavallisesti lapset on kuitenkin totuttu jaottelemaan alle 3-vuotiaiden ja yli 3-vuotiaiden ryhmiin. 6-vuotiaat lapset voivat olla joko omana ryhmänään, tai yhdistettynä muiden ikäluokkien kanssa, kuten 3-6 vuotiaat tai 5-6 vuotiaat. Kunta on kuitenkin velvollinen järjestämään 6-vuotiaalle lapselle vapaaehtoista ja maksutonta esiopetusta, jota antaa esiopetuskelpoinen lastentarhanopettaja tai luokanopettaja (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014c).

2.1 Sisarukset samaan ryhmään

Opinnäytetyö keskittyy sisarusryhmiin, ja siksi tässä luvussa avataan, mikä sisarusryhmä ylipäätensä on. Sisarusryhmän määritelmä on melko ongelmallinen. Virallista päivähoidon sisarusryhmän määritelmää ei löydy laista eikä asetuksistaan (Laki lasten päivähoidosta; Asetus lasten päivähoidosta). Sisarusryhmää käsitteenä eivät tunne myöskään varhaiskasvatusta linjaavat asiakirjat ja suunnitelmat, joita ovat Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallista linjauksista (2002) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005).

Suoranaista määritelmää ei tunneta päivähoidon työkentälläkään. Haminalaisessa Uuden-Summan päiväkodissa toimii yksi sisarusryhmä, mutta päiväkodin johtajan Arja-Tuulikki Toikan mukaan juuri sisarusryhmistä ei ole olemassa toimintaa ohjaavia asiakirjoja. Lakikaan ei määrittele sisarusryhmiä, mutta toisaalta laki ei määrittele myöskään esimerkiksi viisivuotiaiden ryhmiä. (Toikka 2013.)

Toikan mukaan käytännössä siis samat lait ja asetukset ohjaavat niin sisarusryhmien kuin muidenkin päiväkodin ryhmien toimintaa. Näin ollen muun muassa ryhmän koko ja hoitajien lukumäärä määräytyvät lain asettaman suhdeluvun mukaan. (Toikka 2013.)

Myöskään Lahden kaupungin sivistystoimialan palvelupäällikön Liisa Nurmen mukaan sisarusryhmästä ei ole olemassa virallisia säännöksiä. Nurmi kertoo, että samaa lasten päivähoidon asetuksen mukaista suhdelukua noudatetaan niin sisarusryhmissä kuin muissakin päivähoidon ryhmissä. Nurmi määrittelee sisarusryhmän sellaiseksi päivähoidon ryhmäksi, joka koostuu eri-ikäisistä lapsista. Yleensä sisarusryhmässä on 15 lasta. (Nurmi 2014.)

2.2 Aiemmat tutkimukset ja selvitykset sisarusryhmistä

Tässä luvussa esitellään aiempia tutkimuksia ja selvityksiä päivähoidon sisarusryhmistä. Tutkimustietoa sisarusryhmistä on olemassa varsin vähän. Vuonna 1985 on julkaistu apulaisprofessori Juhani Hytösen johtama opintoprojekti, jossa seurattiin päiväkotien toimintaa reilun kahden vuoden ajalta elokuusta 1981 joulukuuhun 1983 (Hytönen 1985, 1, 8). Seurannassa oli mukana yhteensä 40 hoi-

toryhmää, joista 14 oli sisarusryhmiä ja 26 vertailuryhmiä. Tässä projektissa sisarusryhmällä tarkoitettiin lapsiryhmää, jossa lasten ikä saattoi vaihdella 1–vuotiaasta 6-vuotiaaseen tai 1-vuotiaasta 10-vuotiaaseen. Tutkimusprojektissa käytettiin laajemmin kolmea mittaria: vanhemmille lähetettyä kyselylomaketta, henkilökunnalle suunnattua kyselylomaketta sekä lasten toiminnan tarkkailua. (Hytönen 1985, 2, 8, 12.)

Hytösen (1985) johtaman tutkimusprojektin tuloksena voitiin todeta, että havaintojen perusteella sisarusryhmätoiminta ei vaikuttanut ainakaan negatiivisesti lasten kehitykseen, keskinäisiin suhteisiin tai toimintamahdollisuuksiin. Tulosten mukaan sisarusryhmätoiminnalla on jopa lievä positiivinen vaikutus lasten suotuisaan sosiaaliseen kehitykseen. Hoito- ja kasvatushenkilöstön arvioinnin mukaan sisarusryhmätoiminta ei kuitenkaan tue yhtä hyvin alle 3-vuotiaiden ja 5-6-vuotiaiden lasten kasvatustavoitteita kuin vertailuryhmä. (Hytönen 1985, 40–41.)

Tutkimuksen mukaan vanhemmat arvioivat lapsensa sopeutuneen ryhmään paremmin sisarusryhmässä kuin vertailuryhmässä. Sisarusryhmätoiminta vaikutti myös vanhempiin: vanhemmilla todettiin olevan keskimääräistä vähemmän huolenaiheita, mikäli lapsi oli sisaruksensa kanssa samassa päivähoitoryhmässä. (Hytönen 1985, 18, 26, 40.)

Sisarusryhmätoiminta vaati myös henkilökunnalta enemmän suunnittelutyötä kuin vertailuryhmä. Lisäksi henkilökunnan työtä haittasi perushoitotilanteiden lisääntyminen sekä oman työtavan selkiintymättömyys. Sisarusryhmän henkilökunta oli kuitenkin oppinut havainnoimaan työkenttäänsä monipuolisemmin ja laajemmin, ja tämä saattoi tavoitteellisen toiminnan suunnittelun kautta mahdollistaa onnistuneen toiminnan toteutuksen ja sisällön. (Hytönen 1985, 41.)

Muita tutkimuksia aiheesta ei juurikaan löytynyt. Päivähoidon sisarusryhmiin viitattavia selvityksiä löytyy ammattikorkeakoulujen opinnäytetöistä, joita esitellään seuraavaksi.

Hanna Kankaan ja Riikka Uusitalon (2009) opinnäytetyö Sisarussuhteiden tukeminen vaasalaisessa suomenkielisessä päivähoidossa selvitti, miten vaasalainen suomenkielinen päivähoito tukee sisarussuhteita toiminnallaan ja mitä vanhem-

mat ajattelivat lastensa välisistä suhteista. Aineisto kerättiin haastattelemalla hallinnon ja päiväkodin sisarusryhmän työntekijöitä sekä lomakekyselyllä lasten vanhemmilta. Tuloksista ilmeni, että sisarussuhdetta tuetaan päivähoidossa monin keinoin, muun muassa sopimuspäivillä ja oikeudella luovuttaa vanhemman lapsen päivähoitopaikka vain väliaikaisesti. Sisarusryhmissä olevien lasten katsottiin antavan toisillensa turvaa. Joskus sisarukset takertuivat toisiinsa liiaksi, mutta kuitenkin monet eivät edes leikkineet päivän aikana sisarustensa kanssa. Riitelyä sisarusten kesken ilmeni hyvin harvoin, mutta sisarukset puolustivat toisiaan herkästi. Lasten vanhemmista puolet koki, että lasten keskinäinen suhde on parempi heidän ollessaan päiväkodin sisarusryhmässä. (Kangas & Uusitalo 2009.)

Tiina Halosen ja Laura Pulkan(2011) opinnäytetyössä ”Tää on ollu niinku toinen koti” – Kankaan päiväkodin lasten vanhempien ja työntekijöiden kokemuksia sisarusryhmästä selvitettiin, miten päiväkodin sisarusryhmä vaikuttaa lapsen kehitykseen ja sisarusten väliseen suhteeseen sekä millaisia hyötyjä/haittoja sisarusryhmällä on. Aineisto kerättiin haastattelemalla sisarusryhmän lasten vanhempia ja sisarusryhmän työntekijöitä. Selvityksen tuloksena voitiin todeta, että sisarusten välinen vuorovaikutus oli parantunut. Myös lasten sosiaaliset taidot kehittyivät sisarusryhmässä, sillä ryhmässä mahdollistui mallioppiminen ja Vygotskin lähikehityksen vyöhyke. Mallioppimisen ei kuitenkaan todettu olevan aina toivottua, sillä mallintamalla lapset oppivat myös huonoja tapoja ja toisaalta vanhemmat lapset taantuivat. Selvityksessä myös todettiin, että sisarusryhmä ei sovi kaikille lapsille, mutta useimmille lapsille sisarus samassa ryhmässä toi turvaa. (Halonen & Pulkka 2011.)

Sanna Mäkikallion(2011) opinnäytetyön Sisarukset yhdessä yötä päivää – sisarusryhmän myötä sisarukset toistensa tuki päiväkodissa tavoitteena oli selvittää, mitä positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia sisarusryhmällä on lapsen sosiaaliseen kehitykseen ja kasvuun. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella sisarusryhmän lasten vanhemmilta ja työntekijöiltä sekä lisäksi haastateltiin Tornion kaupungin päivähoidon aluejohtajaa. Selvityksen tuloksien mukaan lapset solmivat kaverisuhteita myös sisarusryhmässä, vaikkakin lasten aloittaessa päivähoitoa sisarukset

ovat turvana, ja he leikkivät keskenään. Tuloksissa korostui sisaruksista huolehtiminen ja etenkin puolustaminen. Sisarusten välistä suhdetta kuvailtiin ihailevaksi ja kanssakäymistä lämpimäksi, joskin leikit ja riidat olivat rajumpia ja fyysisempiä kuin muiden lasten kesken. Hyvänä asiana pidettiin mallioppimista, mutta huonojakin puolia sisarusryhmistä löytyi: vaikeus löytää samanikäistä leikkikavereita, liika kiinnittyminen sisarukseen ja sisaruksen ylihuolehtiminen tai dominoiminen. (Mäkikallio 2011.)

2.3 Sisarusryhmät Lahdessa

Tällä hetkellä Lahdessa on yhteensä 32 päivähoitoryhmää, jotka on suunnattu 0-6-vuotiaille lapsille. Kaikissa näissä ryhmissä ei välttämättä ole sisaruspareja, mutta ryhmän ikäjakauman puolesta se on mahdollista. Ikäjakauma vaihtelee jonkin verran päiväkodeittain: 0-5-vuotiaiden ryhmä on yleisin, mutta Lahdesta löytyy sisarusryhmiä myös alle 3-vuotiaille, 1-5-vuotiaille ja 0-6-vuotiaille. Osan ryhmistä on erikseen mainittu olevan sisarusryhmiä, toisissa erillistä mainintaa ei ole. (Lahden kaupunki 2014.)

Kun tällä hetkellä Lahden kaupungin päiväkodeissa, ostopalvelupäiväkodit mukaan lukien, on yhteensä 204 ryhmää, on sisarusryhmiä noin 15 prosenttia kaikista ryhmistä. Ostopalvelupäiväkotia Svenska Dagiset ei ole mukana luvuissa, sillä kyseisen päiväkodin ryhmäjako ei ole ilmoitettu Lahden kaupungin internet-sivuilla. Lahdessa on yhteensä 41 Lahden kaupungin päiväkotia, mukaan luetuna viisi ostopalvelupäiväkotia. Näistä 19 päiväkodissa on vähintään yksi sisarusryhmä. (Lahden kaupunki 2014.)

Tulevaisuudessa uusiin päiväkoteihin on tarkoitus perustaa 1-2 sisarusryhmää. Ryhmien perustamiseen kuitenkin vaikuttaa kysyntä, eli se kuinka paljon ja minkä ikäisiä lapsia on vailla päivähoitoa. Ryhmiä myös muutetaan tarpeen mukaan. (Nurmi 2014.)

3 Sisarussuhteet

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää sisarusryhmän vaikutuksia lasten keskinäisiin sisarussuhteisiin. Tässä luvussa kuvataan sisarussuhteiden moninaisuutta: sitä miten laaja kirjo tunteita sisarussuhteeseen sisältyy ja miten sisarusten välinen suhde muovautuu elämäntilanteiden mukana.

Sisarussuhteen sanotaan olevan elämämme pisin ihmissuhde, sillä yleensä se kestää pidempään kuin suhteet omiin vanhempiin, puolisoon tai lapsiin (Parker & Stimpson 2004, 13; Apter 2007, 273). Länsimaissa noin 80 prosentilla ihmisistä on sisko tai veli, joten lähes kaikilla länsimaalaisilla lapsilla on sisaruksia (Apter 2007, 44; Howe, Ross & Recchia 2011, 356).

Ihmissuhteen sisarussuhde voi olla melko monimutkainen, sillä sisarussuhde on yleensä sekoitus niin rakkautta, vihaa, kateutta, lämpöä, kilpailua, ylpeyttä kuin suojeluakin. Sisarussuhdetta voikin siis pitää laadultaan ainutlaatuisena ihmissuhteenä, sillä harva ihmissuhde alkaa niin varhaisella iällä tai vaikuttaa ihmiseen niin paljon kuin sisarussuhde. (Parker & Stimpson 2004, 56; Matthis 2006, 63; Schönbeck 2009, 176, 178–179.) Joidenkin näkemysten mukaan lapsuuden sisarussuhteet voidaan jaotella neljään luokkaan: vihamielisiin, intensiivisiin, harmonisiin ja välinpitämättömiin sisarussuhteisiin (McGuire, McHale & Updegraff 1996, Howen ym. 2011, 358 mukaan). Sinkkonen (2008, 157) kuitenkin muistuttaa, että sisarussuhteet ovat ihmissuhteita siinä missä muutkin, ja niiden laatu vaihtelee yksilöllisesti.

Usein pienet lapset viettävät enemmän aikaa juuri sisarustensa kuin kenenkään muun kanssa (Parker & Stimpson 2004, 13). Koska lapsi kehittyy juuri läheisten ihmisten vuorovaikutuksesta, on sisaruksilla tärkeä rooli vanhempien ohella lapsen kasvussa ja kehityksessä (Laajasalo & Salmi 2013, 16). Vaikka sisarussuhteissa eläminen ei ole välttämättä helppoa, ne ovat ihmissuhteista pysyvyyden kannalta turvallisimpia, sillä muut ihmiset voivat elämäntilanteiden myötä kadota elämästämme (Schönbeck 2009, 176).

3.1 Samanlaisia, mutta silti niin erilaisia

Saman perheen lapset eivät suinkaan muistuta toisiaan, huolimatta siitä, että heillä on samat vanhemmat, sama elämäntilanne ja sama kasvuympäristö. Onkin todettu, että saman perheen lapset ovat yhtä lailla erilaisia persoonallisuudeltaan kuin muut ihmiset (Parker & Stimpson 2004, 110). Eroavaisuuksiin on olemassa monia syitä. Rannikon (2008, 123) tutkimuksen mukaan suurimmalla osalla sisaruksista on erilaiset luonteet keskenään, kun taas Apterin (2007, 138) mukaan eroavaisuuksia selittää muun muassa geenistöjen erilaisuus.

Usein sisarusien välistä eroavaisuutta selitetään temperamenttieroilla (Apter 2007, 114; Laajasalo & Salmi 2013, 122). Temperamentti tarkoittaa yksilöllisiä taipumuksia reagoida erityisellä tavalla tiettyihin tilanteisiin, kuten kipuun, väsymykseen tai tunnemyrskyihin, ja jokaisella ihmisellä on olemassa synnynnäinen temperamenttinsa. Temperamentin vaikutuksesta sisarukset eivät siis muutu toistensa kaltaisiksi, vaikka kasvaisivatkin yhdessä ja jakaisivat samat elämäkokemukset. (Keltikangas-Järvinen 2008, 12, 16.)

Ihmisten erilaisuuden syynä voidaan tarkastella myös elämän kokemisen vaikutusta. Vaikka elämäntilanteet tulevat sisaruksille samanlaisina eteen, lapset kokevat ja reagoivat tilanteisiin eri tavalla (Parker & Stimpson 2004, 177–178; Laajasalo & Salmi 2013, 121–122). Jokainen ihminen elää omaa elämäänsä, ja ihmisten asioiden tulkinta ja tärkeysjärjestys ovat yksilöllisiä. Sisarukset kokevat myös perheensä omalla, yksilöllisellä tavallaan. (Kaulio & Svennevig 2006, 166; Apter 2007, 138.)

Sisarukset ovat jo syntyessään omia yksilöitään, ja mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa, sitä enemmän hän eroaa sisaruksistaan. Niin vanhemmilla kuin lapsilla itselläänkin on taipumus vielä korostaa eroja, ja lapset jopa kehittelevät niitä itse lisää. (Parker & Stimpson 2004, 177–178; Apter 2007, 113, 132, 145.) Joskus lapsi voi hakea eroavaisuutta sisaruksiinsa nähden ottamalla perheen sisällä erityisen roolin, kuten auttava tai hankala lapsi (Apter 2007, 113).

Sen lisäksi, että vanhemmat korostavat lapsiensa välisiä eroja, he myös kohtelevat näitä eri tavalla (Parker & Stimpson 2004, 177–178; Apter 2007, 138). Schön-

beckin (2009, 19) mukaan vanhemmat eivät koskaan kohtelee perheen lapsia tavertaisesti, ja näin ollen sisaruksista tulee väistämättä erilaisia. Erilainen kohtelu selittyy lasten syntymäjärjestyksellä ja yhteiskunnan yleisillä normeilla siitä, millainen juuri pikkuveljen tai isosiskon tulee olla. Näillä yleisillä normeilla vanhemmille luodaan odotuksia, jotka he herkästi siirtävät omaan lapseensa. (Matthis 2006, 65; Laajasalo & Salmi 2013, 129.)

3.2 Hengenheimolainen vai arkkivihollinen

Teoriassa sisarussuhde on ihmisen läheisin ihmissuhde, sillä geneettisesti sisarukset ovat lähempänä toisiaan kuin vanhempiaan. Toisille sisarussuhteet ovat tärkeämpiä kuin toisille, ja suhtautuminen niihin on yksilöllistä. Joka tapauksessa sisarussuhteet vaikuttavat ihmisiin paljon. (Matthis 2006, 64.) Schönbeckin (2009, 181) mukaan sisarussuhde muodostuu sitä lujemmaksi, mitä pahempaan tilanteeseen sisarukset yhdessä joutuvat.

Sisarussuhteille on ominaista niiden kiihkeys. Sisarusten välinen vuorovaikutus voi vaihtua nopeastikin sopuisasta leikistä raivokkaaseen riitaan palaten pian taas lämpöiseen kanssakäymiseen. Sisarukset voivat olla keskenään hyvinkin läheisiä, mutta silti suurin osa tuntee joskus vihaa sisarustaan kohtaan. (Parker & Stimpson 2004, 137; Laajasalo & Salmi 2013, 110–111.)

Kaikki sisarukset eivät automaattisesti tunne sielunkumppanuutta toista kohtaan. Joillakin sisaruksilla on lämpöiset välit pienestä pitäen, ja toiset taas eivät siedä siskoa tai veljeään lähellään vielä vanhuksenaakaan. (Sinkkonen 2008, 157; Juusola 2011, 129.) Lapsilla temperamentti vaikuttaa vielä hyvin paljon tämän käymään vuorovaikutukseen, ja näin ollen sisarusten väliset temperamenttierot selittävät osaltaan, miksi toiset sisarussuhteet ovat haastavia lapsuudesta lähtien (Parker & Stimpson 2004, 31; Juusola 2011, 129). Juulin (2006, 60) mukaan etäiset sisarussuhteet taas johtuvat enimmälti sisarusten välisestä kasvuaikaisesta mustasukkaisuudesta.

Vanhemmilla on todella suuri vaikutus perheen lapsien keskinäisiin suhteisiin (Juusola 2011, 127). Sisarussuhteita muovaa se, kuinka paljon vanhemmat kannustavat lapsiaan hyvään sisaruuteen: ymmärtämään toisia, kommunikoimaan ja selvittämään riitoja (Parker & Stimpson 2004, 184; Laajasalo & Salmi 2013, 85).

Joskus sisarusten tulehtuneille väleille voi olla syynä se, että vanhemmat ovat kohdelleet sisaruksia epätasa-arvoisesti (Juul 2006, 60).

Myös sisarusten sukupuoli voi vaikuttaa sisarussuhteen laatuun. Etenkin ensimmäisinä vuosina eri sukupuolta olevat sisarukset ottavat enemmän yhteen. (Parker & Stimpson 2004, 101.) Usein siskoksille ja veljeksille muodostuu keskenään läheisemmät välit kuin tyttö-poika – sisaruspareille. Tähän liittyy usein enemmän myös kateutta, mutta myös läheisyyttä. (Apter 2007, 82.) Sukupuolen merkitys sisarussuhteiden läheisyydestä on yhteydessä myös kulttuuriin. Useissa kulttuureissa läheisin suhde on juuri veljesten välillä, mutta länsimaisissa kulttuureissa tilanne on päinvastainen, ja juuri siskokset sitovat läheisimmät sisarussuhteet. (Kaulio & Svennevig 2006, 15.)

Parkerin ja Stimpsonin (2004, 228) mukaan sisaruksen vammaisuuden, sairauden tai muiden erityistarpeiden ei ole yleensä havaittu vahingoittavan sisarusten keskinäistä suhdetta. Toisissa sisarussuhteissa lapset ovat etäisiä ja vihamielisiä toisiaan kohtaan, toisissa taas erittäin läheisiä ja huolehtiviaisia. Useimmat sisarukset ovat jotain tältä väliltä, eikä sisaruksen sairaus tai vamma muuta tätä asetelmaa. (Parker & Stimpson 2004, 228.) Myös Tolosen (2010, 14) artikkelin mukaan terveiden sisarusten tunteet voivat muuttua päivittäin vihasta empatiaan, ja saman perheen lapset voivat käsitellä sisaruksen sairautta eri tavalla. Lapsi voi tuntea jopa kateutta sairastavaa sisarusta kohtaan, kun tämä saa sairaalassa ollessaan mahdollisesti herkkuja ja leluja. Sisaruksen sairastuminen saattaa kuitenkin opettaa terveille sisaruksille uusia taitoja, kuten empatia- ja ihmissuhdetaitoja sekä terveyden arvostamista. (Tolonen 2010, 14, 16.)

3.3 Sisarussuhteissa omaksutaan sosiaalisia taitoja

Sisarukset ovat merkittävässä asemassa opettamassa lapsille sosiaalisia taitoja, sillä tiiviissä sisarussuhteessa lapsi pääsee harjoittelemaan erilaisia käyttäytymis- ja toimintamalleja (Keltikangas-Järvinen 2012, 63; Laajasalo & Salmi 2013, 16). Mitä suuremmasta sisaruskatraasta on kyse, sitä paremmin lapset voivat kehittää sosiaalisia taitojaan (Blair 2012, 170). Kaikki joutuvat kohtaamaan elämässään vastoinkäymisiä, ja sisarussuhteissa lapset saavat parhainta mahdollista

harjoitusta sietää pettymyksiä (Juusola 2011, 129; Keltikangas-Järvinen 2012, 64).

Lapset oppivat sisarussuhteissa ymmärtämään toisten ihmisten tunteita ja ajatuksia aiemmin, yleensä 6-12 kuukautta varhaisemmin, kuin ilman isosisaruksia kasvavat lapset (Kaulio & Svennevig 2006, 149; Juusola 2011, 128). Lapsi oppii nämä taidot sisarusten yhteisessä leikissä, ja ne saattavat auttaa heitä myös myöhemmällä iällä tulemaan toimeen muiden ihmisten kanssa (Lundberg 2006, 61; Howe ym. 2011, 360).

Toimiessaan sisarustensa kanssa lapset pääsevät kehittämään monipuolisesti sosiaalisia taitoja, kuten neuvottelua, väittelyä, vuorottelua, kunnioitusta ja yhdessä leikkimistä (Kaulio & Svennevig 2006, 141; Apter 2007, 188; Laajasalo & Salmi 2013, 16). Sisarusten kesken lapset oppivat myös antamaan, jakamaan, huolehtimaan ja auttamaan toisia. Lisäksi sisarukset opettavat toisilleen sosiaalisia sääntöjä, kuten omistamisen ja luotettavuuden merkityksen. (Keltikangas-Järvinen 2012, 65.)

Kaikki sisarukset jäljittelevät toisiaan (Apter 2007, 115). Sisarusten eri-ikäisyys antaa lapsille mahdollisuuden oppia mallioppimisen kautta sisaruksiltaan sosiaalisia taitoja ja tapoja toimia kavereiden kesken. Jo parivuotias haluaa toimia samoin kuin isosisaruksensa ja jäljittelee tarkkaan tämän tekemisiä. Näin ollen nuoremman sisaruksen kehitys voi nopeutua isosisarusta jäljittelemällä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 66.)

Vaikka sisarusten väliset riidat voivat joskus turhauttaa vanhempia, on niilläkin iso rooli lasten sosiaalisten taitojen kehittymisessä. Sisarusten kanssa käytyjen riitojen myötä lapset oppivat neuvottelemaan, tekemään kompromisseja, käsittelemään erimielisyyksiä, suhtautumaan asioihin huumorilla ja pitämään puoliaan (Parker & Stimpson 2004, 96; Juusola 2011, 128). Lisäksi turvallisessa ympäristössä tapahtuvan sisarusten välisen, molemminpuolisen piikittelyn ja arvostelun kautta lapset hioutuvat ja oppivat, missä rajat kulkevat (Schönbeck 2009, 180).

3.4 Sisaruksetkin ottavat välillä yhteen

Yhteenotot ovat normaali osa sisarusten välistä kanssakäymistä (Howe ym. 2011, 361). Myös kiusaaminen aloitetaan varsin nuorena, sillä jo alle 2-vuotiaiden on havaittu kiusaavan ja käskyttävän isosisaruksiaan (Parker & Stimpson 2004, 110; Kaulio & Svennevig 2006, 149). Useimmiten kuitenkin niin konfliktin aloitteentekijä kuin voittajakin on vanhempi sisarus (Howe ym. 2011, 362). Joka tapauksessa jatkuvat nahistelut kuuluvat lasten arkeen: sisarukset ottavat yhteen keskimäärin viisi kertaa päivässä (Apter 2007, 148; Schönbeck 2009, 179).

Aggressiivisuuden purkaminen sisarukseen on luonnollista - kun lapsi on turhautunut tai ikävystynyt, on sisarus lähin kohde purkaa aggressioita (Parker & Stimpson 2004, 104; Juusola 2011, 128). Aina tappelun aloittamisen syy ei ole keskinäisissä riidoissa: joskus tappelemisella voidaan vain hakea vanhempien huomiota, joskus taas halutaan vain purkaa turhautumista fyysisesti (Juusola 2011, 128; Laajasalo & Salmi 2013, 114). Sisarusten välisessä kahinoinnissa voi olla kyse jopa leikkimielisestä rakkaudenosoituksesta, sillä useat lapset tykkäävät olla fyysisesti lähellä sisarustaan. Onkin todettu, että sopuisimmat sisarukset eivät rakasta toisiaan eniten, vaan sisarusriitoja syntyy juuri läheisyyden takia. (Parker & Stimpson 2004, 98; Laajasalo & Salmi 2013, 81–82.)

Sisarusten välisiä konflikteja voidaan luokitella aina pikkunahisteluista vakaviin, jatkuviin taisteluihin asti. Sisarusten välisiin tappeluihin kuuluu niin kiusoittelua, hännäämistä, ulkonäön arvostelua kuin varastamistakin. (Parker & Stimpson 2004, 102, 109; Kaulio & Svennevig 2006, 137–138.) Vaikka jatkuva nahistelu voikin tuoda ongelmia niin sisarusten väliseen suhteeseen kuin lapsen käytökseen, sisarusten väliset kahinat opettavat lapsia osoittamaan omia tunteitaan, pitämään puoliaan ja puolustamaan oikeuksiaan (Parker & Stimpson 2004, 97; Laajasalo & Salmi 2013, 81).

Sisarussuhteiden konfliktit juontavat juurensa lapsen kokemuksesta, että toinen sisarus saa enemmän rakkautta vanhemmiltaan kuin hän itse. Varhaisin kokemus tästä tulee heti pikkusisaruksen syntymän jälkeen, ja vanhempien käytöksellä ennen ja jälkeen syntymää onkin todettu olevan vaikutuksia myöhemmälle iälle. (Apter 2007, 31; Sinkkonen 2008, 157–158.)

3.5 Kun toinen saa enemmän

Sisaruskateus rinnastetaan sisaruskilpailuun, ja se on hyvin lähellä myös sisarusvihaa. Sisaruskateus kuuluu tärkeänä osana sisarussuhteisiin, ja sisarusten voikin sanoa olevan lähes aina kateellisia toisilleen jossain määrin (Parker & Stimpson 2004, 56, 188; Juusola 2011, 127). Ilmiönä sisaruskateus ei ole mikään uusi, sillä se on keskeisenä aiheena monissa saduissa ja tarinoissa. Jopa Raamatusta löytyy viittauksia sisaruskateuteen, kuten kertomukset Kainista ja Abelista sekä Joosefista veljiineen. Tutkimusten mukaan sisaruskateutta esiintyy myös eläimillä, joten sitä voidaankin tarkastella universaalina ilmiönä. (Apter 2007, 146–147, 150; Schönbeck 2009, 176, 181; Laajasalo & Salmi 2013, 115.)

Sisaruskateus johtuu ainakin osittain samasta syystä kuin sisarusviha, eli nuoremman sisaruksen syntymän aiheuttamasta pelosta jäädä vanhempien huomion ulkopuolelle. Lapsi voi tarkkailla, onko hän vanhemmilleen yhtä arvokas kuin sisaruksensa ja saako hän yhtä lailla rakkautta ja aikaa kuin toinen lapsista. Käytännössä lapset ovat siis mustasukkaisia juuri vanhempiensa jakamasta huomiosta, eivätkä niinkään toisistaan. (Ijäs 2005, 125; Lund 2006, 60–61; Keltikangas-Järvinen 2012, 64.)

Jo lapsuudessa alkanut sisaruskateus ja -kilpailu jatkuvat usein pitkälle aikuisikään saakka, usein vielä vanhempien kuoleman jälkeenkin (Parker & Stimpson 2004, 109, 301; Ijäs 2005, 125; Schönbeck 2009, 189). Sisaruskateus saattaa ilmetä eri ikäkausina sisaruksilla eri tavalla, ja joskus kateudella voi olla jopa tuhoisia seurauksia, kuten lelujen rikkominen, panettelu tai perintöriidat (Ijäs 2005, 125; Laajasalo & Salmi 2013, 21). Maailmalla tunnettu esimerkki siitä, mitä sisaruskateudesta voi seurata, on Dasslerin veljesten Adin ja Rudin tapaus. He perustivat 1920-luvulla yhteisen urheilujalkineyrityksen äitinsä pyykkitupaan. Sisaruskateus ja -kilpailu ajoivat kuitenkin lopulta Adin ja Rudin perustamaan omat yrityksensä eri puolille jokea, ja näin sai alkunsa Adidas ja Puma. (Lohmann 2014.)

Sisaruskateus voi olla kuitenkin myönteistä ja rakentavaa, ja terve kilpailu sisarusten välillä edesauttaa lapsen myönteistä sosiaalista, kognitiivista ja emotio-

naalista kasvua ja kehitystä. Tämä on kuitenkin mahdollista vain silloin, kun sisarukset ovat saaneet vanhemmiltaan yhtä paljon rakkautta ja huomiota, ja he ovat voineet käydä läpi pettymyksen tunteita turvallisessa ympäristössä, jossa sallitaan myös negatiivisten tunteiden näyttäminen. (Schönbeck 2009, 179; Keltikangas-Järvinen 2012, 63–64, Laajasalo & Salmi 2013, 115.)

3.6 Ja kuitenkin niin rakas

Rakkaus sisarussuhteissa ei ole helppoa eikä täydellistä (Apter 2007, 105). Mikäli vanhemmat ovat jakaneet rakkautta tasapuolisesti perheen lapsille, voi sisarussuhteesta muodostua ihmisen syvin ja tärkein ihmissuhde. Vaikka sisaruksia enimmäkseen rakastetaankin, kiintymyksen tai arvostuksen tunteita ei useinkaan näytetä yhtä lailla kuin kiukun tai katkeruuden tunteita. (Parker & Stimpson 2004, 139; Apter 2007, 268; Schönbeck 2009, 189.)

Tutkimusten mukaan lapsi osoittaa kiintymystä isosisarukseensa jo kahdeksan kuukauden iässä (Kaulio & Svennevig 2006, 149; Juusola 2011, 127). Vuoden ja kahdeksan kuukauden ikäisenä lapsi alkaa ikävöidä sisarustaan tämän poissa ollessa (Juusola 2011, 127–128). Sisarusempatia kehittyy samoihin aikoihin, ja lapset oppivat todella pieninä ymmärtämään sisarustensa ajatuksia, mielialaa ja tunteita. Tutkimusten mukaan jo 14 kuukauden iässä lapset kykenevät huomaamaan sisaruksensa mielipahan, ja yrittävät lohduttaa sisarustaan esimerkiksi painaamalla tai tarjoamalla leluja. (Parker & Stimpson 2004, 70,75; Kaulio & Svennevig 2006, 149; Apter 2007, 154.)

Sisarempatia kehittyy lapsille luonnostaan leikin myötä (Parker & Stimpson 2004, 75). Rannikon (2008, 114, 126–127) tutkimuksen mukaan jo alle 3-vuotiaat omaavat runsaasti empaattisia kykyjä, ja empaattisimpia ja auttavaisimpia sisaruksiaan kohtaan ovat lapset, jotka ovat paljon vuorovaikutuksessa keskenään. Empatian kokemiseen ja auttamishalukkuuteen voivat vaikuttaa myös lapsen luonne ja kiintymys sisarusta kohtaan (Rannikko 2008, 127). Empatiaa ja toisen ymmärtämistä ei kuitenkaan aina käytetä pelkästään positiivisessa mielessä, kuten hoidossa tai huolenpidossa, sillä usein se antaa sisaruksille tietoa siitä, mikä tarkalleen ottaen ärsyttää tai provosoi toista eniten (Edward 2011, 6).

Sisarusten välistä läheisyyttä ja ymmärrystä kuvastaa myös heidän taitonsa kommunikoida ja tehdä yhteistyötä. Tavallisesti sisarukset leikkivät paljon yhdessä, jolloin he pakostikin oppivat tuntemaan toisensa ja luovat pohjan yhteistyölle, joka hioutuu vuosien kuluessa (Lundberg 2006, 61). Sisarukset saattavat jopa luoda oman kielen, jonka outoja sanoja ja lauseita vain he itse ymmärtävät (Apter 2007, 93).

3.7 Sisarussuhde elää ja muovautuu vuosien saatossa

Aivan kuten muutkin ihmissuhteet, myös sisarussuhteet muuttavat muotoaan eri ikäkausina (Juusola 2011, 129; Edward 2011, 18). Irtiottoa sisaruksista otetaan yleensä aikuistumisen kynnyksellä (Parker & Stimpson 2004, 273). Itsenäistytessään nuorella aikuisiässä ihmiset aloittavat oman elämänsä rakentamisen, johon kuuluvat oleellisesti ystävät, puoliso ja oma perhe-elämä. Tällöin yhteydenpito sisaruksiin jää vähäisemmäksi ja sisarussuhde etääntyy. (Kaulio & Svennevig 2006, 14; Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppala 2010, 185.)

Erilaisten elämäntapahtumien, kuten lasten syntymän, myötä sisarussuhteet voivat taas lähentyä (Nurmi ym. 2010, 185). Vuosien saatossa sisaruksille voi tulla tarvetta käydä läpi yhteisiä muistoja, ja sisarussuhdetta lämmitellään uudelleen (Parker & Stimpson 2004, 297). Iän ja elämäntilanteiden myötä sisarussuhde voi muuttua merkityksellisemmäksi (Edward 2011, 21). Vuosien saatossa etenkin siskosten välit muuttuvat läheisimmiksi ja merkittävimmiksi, kun taas veljesten välit voivat iän myötä etääntyä (Kaulio & Svennevig 2006, 15; Nurmi ym. 2010, 185).

Perheen vanhempien ikääntyminen muovaa sisarussuhdetta omalta osaltaan - ikääntyneiden vanhempien hoitojärjestelyt voivat joko tiivistää sisarussuhdetta tai aiheuttaa ristiriitoja sisarussuhteeseen (Schönbeck 2009, 188; Nurmi ym. 2010, 185.) Vanhempien kuoleman jälkeen sisarussuhde voi joko vieraantua tai lähentyä. Tällöin sisarukset eivät ole enää riippuvaisia toisistaan, ja etenkin jos välille on jäänyt selvittämättömiä ristiriitoja, he voivat erkaantua toisistaan. Usein kuitenkin sisarussuhde lujittuu vanhempien kuoleman jälkeen, sillä sisaruksilla on vain toisensa. (Schönbeck 2009, 188.)

4 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus

Tässä luvussa esitellään ensimmäisessä alaluvussa opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja selvityskysymykset. Toisessa alaluvussa avataan hieman opinnäytetyön käytännön toteutusta ja kolmannessa tarkastellaan opinnäytetyön luotettavuutta.

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja selvityskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää päiväkodin sisarusryhmän vaikutusta lasten keskinäisiin sisarussuhteisiin. Selvityskysymykset ovat seuraavat:

- Minkälaisia vaikutuksia päiväkodin sisarusryhmällä on lasten keskinäisiin sisarussuhteisiin?
- Onko päiväkodin sisarusryhmä muuttanut lasten keskinäistä sisarussuhdetta?

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä varhaiskasvatuksen ammattihenkilöstön ja pienten lasten vanhempien tietoisuutta päiväkodin sisarusryhmän vaikutuksista lasten sisarussuhteisiin.

4.2 Opinnäytetyön toteutus

Tämä opinnäytetyö on laadullinen selvitys. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2013, 162, 164) mukaan laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa on kyse kokonaisvaltaisesta tiedonhankinnasta. Tavallisesti laadullisessa tutkimuksessa ihminen toimii tiedon kerääjänä, ja aineisto hankitaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa muun muassa haastattelemalla, havainnoimalla tai dokumentoimalla. Laadullisessa tutkimuksessa ei käytetä satunnaisotantaa, vaan tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2013, 164, 266.)

Keräsin aineiston keväällä 2014 haastattelemalla lahtelaisen päiväkodin sisarusryhmän työntekijöitä ja perheitä teemahaastattelulla. Teemahaastattelu on väli-
muoto lomake- ja avoimesta haastattelusta (Hirsjärvi ym. 2013, 208). Teemahaastattelussa ei ole tarkkaa kysymysten järjestystä tai muotoa, mutta haastatte-

lun aihepiirit ovat jo ennalta tiedossa. Tämä haastattelutyyppi soveltuu hyvin laadulliseen tutkimukseen, mutta sitä voi käyttää myös määrällisessä tutkimuksessa. (Hirsjärvi ym. 2013, 208.)

Aloitin yhteistyön ottamalla yhteyttä lahtelaisen päiväkodin johtajaan, ja hän lupasi yhden sisarusryhmän osallistuvan haastatteluun. Tämän jälkeen olin puhelimitse yhteydessä kyseisen sisarusryhmän lastentarhanopettajaan, jonka kanssa sovimme työntekijöiden ryhmähaastattelun ajankohdan. Puhelimessa sovimme, että lähetän päiväkotiin postitse nipun saatekirjeitä, jotka he voivat jakaa sisarusryhmän perheille. Liitin mukaan listan mahdollisista haastatteluajankohdista. Haastatteluajankohtien liittämisen mukaan näin tarpeelliseksi siitä syystä, että aineiston keruun aikaan opiskelin eri paikkakunnalla, eikä minulla ollut mahdollisuutta lähteä kesellä viikkoa toiselle paikkakunnalle tekemään haastatteluja.

Saatekirjeessä määrittelin, että opinnäytetyön kohderyhmään kuuluvat ne perheet, joilla on vähintään kaksi lasta samassa ryhmässä. Kaikki kyseisen sisarusryhmän tämän kriteerin täyttävät perheet olivat halukkaita osallistumaan haastatteluun. Myös haastattelu-aika löytyi helposti kaikille, ja vaikka olin laittanut omat yhteystietoni sekä saatekirjeeseen että liitteeseen, perheet sopivat haastatteluajankohdasta sisarusryhmän työntekijöiden kanssa. Tämä olikin toimiva ratkaisu.

Sisarusryhmän työntekijöistä haastatteluun osallistui kaksi, ja heille järjestin ryhmähaastattelun teemahaastatteluna. Järjestin haastattelun päiväkodin johtajan huoneessa lasten lepoajan aikana, jotta mahdollisimman monella ryhmän aikuisella oli mahdollisuus osallistua haastatteluun. Olin ennalta miettinyt valmiiksi haastattelun aihepiirin ja muutamia ohjaavia kysymyksiä, mutta kannustin työntekijöitä keskustelemaan aiheesta myös kysymysten ulkopuolelta. Kysymykset olivat tukenani siltä varalta, että keskustelua ei syntyisi muuten. Osallistuin itse keskusteluun siinä määrin, että esitin väliin tarkentavia kysymyksiä. Haastattelu sujui hyvin ilman häiriötekijöitä. Nauhoitin haastattelun kahdella nauhurilla, ja litoitin aineiston noin kaksi viikkoa haastattelun jälkeen. Haastattelun kokonaiskesto oli noin 60 min, josta nauhoitettu aineisto oli noin 45 minuuttia.

Perheitä oli mukana kolme. Heille pidin yksilöhaastattelut päiväkodin johtajan huoneessa teemahaastatteluna. Lapset eivät olleet haastattelussa läsnä, vaan heille oli järjestetty hoito joko sisarusryhmässä tai kotona. Olin miettinyt ennalta muutamia kysymyksiä valmiiksi ohjaamaan haastattelun suuntaa, mutta kannustin myös vanhempia haastatteluissa kertomaan kokemuksiaan vapaasti aiheesta kysymysten ulkopuoleltakin. Esitin haastattelun edetessä tarkentavia kysymyksiä vieden haastattelua näin syvällisemmäksi. Kaikki haastattelut sujuivat ongelmitta, joskin kahden perheen haastattelu jouduttiin keskeyttämään hetkeksi ulkopuolisen henkilön käydessä haastattelutilassa. Nauhoitin haastattelut kahdella nauhurilla ja litteroin kaikki haastattelut viimeistään kahden viikon kuluessa haastattelujankohdasta. Haastattelujen kokonaiskesto oli 25–35 minuuttia. Nauhoitettu aineisto oli hieman lyhyempi, sillä nauhoitin vain varsinaisen keskusteluosuuden.

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista aineiston induktiivinen analyysi. Siinä tutkija päätyy yksityisistä havainnoista yleisiin merkityksiin, ja päättelyssä on keskeistä aineistolähtöisyys. Laadulliseen tutkimukseen kuuluu joustaminen ja tutkimussuunnitelman muuttaminen tutkimuksen edetessä. Laadullisen tutkimuksen tapaukset ovat ainutlaatuisia, mikä täytyy ottaa huomioon aineistoa tulkittaessa. (Hirsjärvi ym. 2013, 164, 266; Hirsjärvi & Hurme 2000, 136.)

Laadullisessa analyysissä voi käyttää teemoittelua. Teemoittelussa tarkastellaan yhdelle tai useammalle haastateltavalle yhteisiä piirteitä. Nämä voivat pohjautua teemahaastattelun teemoihin, mutta lisäksi esiin saattaa nousta muitakin teemoja. Harvemmin kaksi haastateltavaa kertoo samasta asiasta täysin samoin sanoin, mutta tutkijan tehtävä on luokitella ne saman teeman alle. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 171–173.)

Aloitin aineiston analyysin lukemalla litteroidut aineistot huolellisesti läpi. Tämän jälkeen poimin ja kopioin teksteistä sitaatteja esiin nousevista kohdista ja luokittelin ne automaattisella tietojenkäsittelyllä samojen teemojen alle. Näistä luokitelluista sitaateista etsin yhdistävän tekijän ja ajatuksen. Teemat jakautuivat automaattisesti teemahaastattelun teemojen alle, mutta sen lisäksi niitä pystyi jaottelamaan vielä tarkempien merkitysten mukaan.

4.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Liimataisen (2013) mukaan tutkimuksen eettisyyteen liittyviä seikkoja ovat muun muassa aiheen valinnan perusteltavuus, osallistujien tietoinen suostumus sekä osallistujien henkilöllisyyden suojaaminen tutkimuksen eri vaiheissa. Opinnäytetyöni aihe ei ole kovinkaan arkaluotoinen, eikä haastatteluihin osallistumisen näin ollen aiheuttanut haittaa osallistujille. Aihetta on myös tutkittu melko vähän ja tietoa on vaikeasti saatavilla, ja nämä seikat ovat perusteena selvityksen tekemiselle. Toimitin selvityksen otantaryhmään etukäteen saatekirjeet, joista ilmeni, että osallistuminen on vapaaehtoista ja mahdollista keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Saatekirjeessä myös luvattiin, että nimet ja henkilötiedot pysyvät salassa, vastaukset eivät vaikuta päivähoiton saatavuuteen tai laatuun ja aineisto hävitetään asianmukaisesti. Kävin saatekirjeen sisällön vielä ennen haastatteluja läpi sekä pyysin osallistujilta allekirjoitukset suostumuslomakkeisiin. Osallistujien henkilöllisyys ei paljastu myöskään valmiissa raportissa. Raportissa ei mainita selvitykseen osallistuneen päiväkodin nimeä ja suorissa lainauksissa käytetään numerotunnisteita.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta lisää yksityiskohtainen selostus tutkimuksen toteuttamisen kaikista vaiheista. Tutkimukseen vaikuttavat olosuhteet on kerrottava selvästi ja totuudenmukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2013, 232.) Aiemmin olen kuvannut selvitysprosessini vaiheita yksityiskohtaisesti. Tein haastattelut päiväkodin tiloissa, mutta haastattelut käytiin rauhallisessa paikassa, josta eivät kuuluneet äänet oven ulkopuolelle. Kaksi haastattelua keskeytettiin pieneksi hetkeksi, noin minuutin ajaksi, ulkopuolisen henkilön käydessä huoneessa. Tämä ei kuitenkaan vaikuttanut haastateltavan käyttäytymiseen eikä näin ollen vastauksiin tai niiden luotettavuuteen.

Tutkimuksen luotettavuus voi heiketä siitä syystä, että haastateltava saattaa antaa haastattelussa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastatteluaineisto on sidoksissa nimenomaiseen tilanteeseen, ja haastateltava saattaa antaa haastattelutilanteessa toisenlaisia vastauksia kuin jossakin muussa tilanteessa. Tästä syystä tulosten yleistämisessä tulee olla varovainen. (Hirsjärvi ym. 2013, 206–207.) Kaikki haastateltavat toivat omaehtoisesti ilmi positiivisen asenteensa päivähoiton sisarusryhmiin, ja osa haastateltavista toivoi niiden määrää lisättävän

varhaiskasvatuksessa. Tämä saattoi vaikuttaa haastateltavien antamiin vastauksiin, sillä tulosten mukaan sisarusryhmien negatiiviset vaikutukset sisarussuhteisiin ovat vähäiset. Nämä seikat huomioiden tuloksia ei voi yleistää.

5 Tulokset

Haastatteluilla pyrin selvittämään, miten päivähoidon sisarusryhmä vaikuttaa lasten keskinäisiin sisarussuhteisiin ja kuinka sisarussuhde on muuttunut päivähoitoon alettua. Tulokset jaottelin alalukuihin haastatteluiden teemojen mukaisesti: sisarusten välinen suhde, muutokset sisarussuhteessa sisarusryhmässä, sisarukseen takertuminen, sisarusten keskinäiset konfliktit sekä sisarussuhteen tukeminen sisarusryhmässä.

5.1 Sisarusten välinen suhde

Ensimmäiseksi kysyin niin vanhemmilta kuin työntekijöiltäkin, mikä on heidän näkemyksensä päivähoitoryhmässä olevien lasten sisarussuhteen laadusta tällä hetkellä. Työntekijät vastasivat kysymykseen sen perusteella, millaisena suhde näyttäytyy päivähoidossa, ja vanhemmat sen perusteella, millainen suhde on kotona sekä päivähoidossa heidän paikalla ollessaan.

Monet haastateltavat kuvailivat sisarussuhdetta tiiviiksi ja läheiseksi. Sisarussuhteen tiiviys näyttäytyi sekä hyvällä että pahalla tavalla: tiiviissä sisarussuhteessa suhteen kirjo ulottui sisarusrakkaudesta ja fyysisestä läheisyydestä myös kinaseluihin ja yhteenottoihin. Suhteen tiiviys ja läheisyys näkyivät myös arjen toiminnoissa ja toisen huomioimisessa, muun muassa anteeksi pyytämisessä. Sisarukset osoittivat toisilleen läheisyyttä myös kertomalla siitä sanallisesti.

...kyl he on kovin läheisiä keskenään, et kovasti fyysisesti näyttävät sitä toisilleen...
(perhe2)

...tiivis sisarussuhde kyllä on... (perhe3)

Vastausten perusteella sisarussuhteeseen kuuluu myös tukeutumista ja huolehtimista. Erityisesti sisarusryhmän työntekijät olivat huomanneet, että sisarukset

tukeutuvat toisiinsa etenkin päivähoidon alkuvaiheessa. Sisarukset myös huolehtivat toisistaan, ja joissakin tapauksissa etenkin isompi sisarus saattoi ottaa viihdyttäjän roolin.

Kaikissa vastauksissa nousi esiin sisarussuhteen fyysisyys. Fyysisyys kuului oleellisena osana sisarussuhteeseen, ja se näkyi sekä kotona että päiväkodissa. Sisarussuhteissa näyttäytyi niin myönteistä kuin negatiivistakin fyysistä kontaktia: useissa vastauksissa kerrottiin lasten keskinäisestä halailusta ja suukottelusta, mutta myös lasten keskinäisistä kahinoista. Päiväkodissa korostui myös sisaruksen näkeminen fyysisesti ja tietoisuus tämän läsnäolosta, ja lapset saattoivatkin päivän mittaan tarkistaa sisaruksen paikallaolon.

...hyvinkin tärkeitä se sellanen toisen näkeminen ihan fyysisesti... (työntekijä1)

... ihan suukottelee ja halii ja on toistensa sylissä, ja sitten myös kun tulee riitaa ni sitten läiskittää... (perhe2)

Samassa päivähoitoryhmässä olevien sisarusten keskinäistä sisarussuhdetta kuvailtiin myös läheisemmäksi kuin perheen muiden lasten välistä sisarussuhdetta.

... nää pienet on kuitenkin ku paita ja pyily keskenää, et on niin läheisiä... (perhe2)

...näillä kahella on vielä selkeästi enempi sitä yhteyttä, että ovat sen verran kuitenkin lähempänä toisiaan... (perhe3)

5.2 Muutokset sisarussuhteessa sisarusryhmässä

Kartoitin, ovatko lasten vanhemmat tai työntekijät havainneet lasten keskinäisen sisarussuhteen muuttuneen millään tapaa samassa päivähoitoryhmässä aloittamisen jälkeen.

Vaikka luvussa 5.1 kuvailtiin sisarusryhmässä olevien lasten keskinäistä sisarussuhdetta läheisemmäksi verrattuna perheen muihin sisaruksiin, ei sisarusryhmä itsessään näytä olevan syynä tähän. Läheisemmän suhteen kerrottiin olevan enemmänkin ikäerosta johtuvaa: etäisemmät isosisarukset olivat jo niin paljon vanhempia, että läheistä suhdetta ei ollut päässyt muovautumaan. Joissakin tapauksissa isompi sisarus asui vain ajoittain pienempien sisarusten kanssa, ja yhdessä vietettiin näin ollen vähemmän aikaa.

Yhdessä tapauksessa ryhmässä olevien sisarusten keskinäinen yhteisleikki oli lisääntynyt sisarusryhmässä aloittamisen jälkeen. Tähänkään ei välttämättä samassa päivähoitoryhmässäolo ollut ainakaan ainoa syy, sillä leikin lisääntyminen saattoi johtua enemmänkin siitä, että nuorempi tuli ikään, jossa lapsilla luontaisesti lisääntyy yhteisleikki muiden lasten kanssa.

... sit yhteisleikki on lisääntynyt kotona, mut sitä en osaa tosissaa kun nyt on se ikähaitari, et onk se myös tullu iän myötä vai tän sisarusryhmän myötä... (perhe1)

Muissakin tapauksissa oli vaikea määritellä, johtuivatko muutokset varsinaisesti sisarusryhmästä vai lasten normaalista kehityksestä tai persoonallisuudesta. Vastaajien mukaan joistakin lapsista huomasii, että he jäivät paremmin hoitoon yhdessä sisaruksensa kanssa verrattuna hoito- tai harrastuspaikkaan, johon he menivät yksin. Yhdessä tapauksessa oli huomattu, että nuorempi sisarus jää aamuisin paremmin sisarusryhmään kuin tavalliseen hoitoryhmään, jossa oli aiemmin ollut. Tässä tapauksessa sisaruksen tuoman turvan lisäksi saattoi vaikuttaa myös se, että lapsi oli jo totutellut päivähoitoon, eikä paikan vaihdos koskettanut lasta sen kummemmin.

...tietyst siinä sitte oli se hoidon aloitus muutenkin, ni ainaha se hoidon aloitus on, et se vaatii totuttelua... että sillälailla tietyst vähä vaikea sanoa että miten se sitte... (perhe3)

Toisessa tapauksessa oli huomattu, että vanhempi sisarus jää helpommin päivähoitoon sisaruksensa kanssa kuin harrastustoimintaan yksin, vaikka harrastuksessa oli käyty säännöllisesti ja ohjaaja oli pysynyt samana. Perheen nuoremman lapsen kohdalla vastaavasti eroa ei ollut päiväkodin ja harrastusten välillä. Tässä tapauksessa sisaruksen läsnäolon lisäksi tilanteeseen saattoi vaikuttaa lapsen luonne.

... ja sitte taas nuorempi on luonteeltaan ollu sellanen avoimempi ja sit helposti luottaa uusiin aikuisiin... niin mun mielest hänen toiminnas ei oo sit näkyny sitä muutosta mennä sinne... (perhe1)

Sisarusryhmän työntekijät olivat havainneet lasten hakevan turvaa sisaruksistaan ja huomioivan sisaruksen päivän aikana. Sekä työntekijät että perheet olivat myös huomanneet sisarusten huolehtivan toisistaan. Usein oli niin, että isompi huomioi pienemmän sisaruksen ja huolehti hänestä. Turvaamisessa tilanne taas

saattoi olla kumminpäin vain, ja yhtä lailla isommat sisarukset saattoivat hakea turvaa pikkusisarestaan.

...sen sisar huomaa, ja onko se vielä enempi niin että se isompi sisarus huomaa sen pienemmän aluksi... (työntekijä1)

...ehkä jos sitä ei nyt ylihuolehtivainen ole se isompi, ni on sitäki jonku verran, sitä voi toppuutella "ei kyl me hoidetaa me aikuiset"... (työntekijä1)

Sisarusten yhdistäminen samaan ryhmään toi mukanaan myös lieveilmiöitä, jotka eivät suoranaisesti vaikuttaneet sisarussuhteen laatuun, mutta olivat vahvasti sidoksissa sisarussuhteeseen. Työntekijät mainitsivat tällaisiksi ilmiöiksi leikkien sotkemisen ja sisaruksen sanoittamisen.

...on niitä semmosia sisaruksia, että se isompi haluais, että se pienempi ei sotke niitä leikkejä... (työntekijä 1)

... se isompi, joka osaa puhua, nii se kertoo, että vaikka tietää, että se pienempi sisarus ei haluais nyt sitä, ni se isompi sisarus sanoo et "toi meidän [pikkusisarus] haluaa nyt piirtää" --- en tiedä puhuuko sen kautta, että minä haluaisin piirtää, ni sanoo, et toi pikkusisko haluaa piirtää... (työntekijä1)

Työntekijät myös totesivat, että kaikille sisaruspareille sisarusryhmä ei vain ole sopiva päivähoitomuoto. Etenkin silloin kun toinen sisaruksista on hyvin vahva- tahtoinen ja dominoiva, voi sijoittaminen eri ryhmiin olla sisaruksille paras vaihtoehto.

5.3 Sisarukseen takertuminen

Selvitin, ovatko vanhemmat tai työntekijät havainneet sisarusten välillä olevan kiintymistä ja toiseen takertumista niin paljon, että se olisi aiheuttanut ongelmia joko päivähoidossa tai kotona. Liiallisella kiintymisellä tarkoitin tässä kohtaa sitä, että lapsi ei osaa toimia päivähoidossa tai kotona lainkaan ilman sisarustaan.

Vaikka sisarusryhmässä olevien sisarusten keskinäistä sisarussuhdetta kuvailtiin hyvin tiiviiksi ja läheiseksi, perheet ja työntekijät eivät kuitenkaan kokeneet tiiviin suhteen aiheuttavan ongelmia. Päiväkodissa myös käytettiin pienryhmätoimintaa, jolloin lapset saivat toimia ikätovereidensa kanssa ilman, että sisarus oli koko ajan läsnä. Tämä oli sekä työntekijöiden että perheiden mielestä toimiva ratkaisu,

vaikkakaan liiallista ripustautumista ei uskottu olevan, vaikkei pienryhmätoimintaa olisikaan. Pienryhmiin jakoa tehtiin niin toimintatuokioiden kuin leikkihetkienkin ajaksi.

...täällä on jaettu lapsia sillee, et ei oo niin se koko päivä sisarusryhmässä yhden tai yhtenä lapsiryhmänä, vaan et jaetaan pienempiin ryhmiin, ja se on jotenki niinku mukava ajatuski siitä, et molemmilla lapsilla olis se oma elämä ja oma hoi-topäivä ja omat niinku ne hetkensä... (perhe1)

Lähes kaikki haastateltavat kuvailivat sisarussuhteen olevan läheinen, mutta kuitenkin normaaleissa rajoissa. Liiallista ripustautumista toiseen ei havaittu, vaikka sisarukset viettävätkin suuren osan vuorokaudesta yhdessä.

... kyl ne on aika hyvin yksilöitä kaikki, jokaisella on oma tahto ja oma luonne... (perhe3)

...se menee ihan semmosessa... sellasessa järkevässä mittasuhteessa... (perhe2)

Myöskään kovaa ikävöintiä ei ollut havaittavissa sisarusten kesken perheiden eikä työntekijöidenkään mukaan. Sisarukset kuitenkin huomasivat toisen poissaolon ja saattoivat ihmetellä, mutta varsinaisesta ikävöinnistä ei vastausten perusteella kuitenkaan ollut kyse.

...emmä oo sitä niiku huomannu, että jos yks on niistä poissa, et sitä toiset kauheesti ikävöis... (perhe3)

...ilmianto, et hän kyllä hahmotti sen, et se sisko ei oo kotona... ja mut et sanon, et ehkä leikkitouhuissa ni ei vielä näkynyt... (perhe1)

Joissakin tapauksissa tilanteet jäädä yksin, ilman sisarusta ja muuta perhettä, saattoivat olla hankalia lapselle, mutta niissäkään kyse ei pääsääntöisesti ollut siitä, onko sisarus vierellä vai ei. Joskus kyse saattoi olla siitä, että lapsen oli vaikea jäädä yksin ja joskus taas mukana saattoi olla jopa mustasukkaisuutta siitä, että toinen saa huomiota vanhemmilta jäädessään yksin. Sisarukseen tarkentumiseen ei näyttänyt myöskään vaikuttavan, oliko lapsilla omia harrastuksia vai olivatko hetket ilman sisarusta harvinaisia.

5.5 Sisarusten keskinäiset konfliktit

Selvitin myös sisarusten välisiä konfliktitilanteita. Työntekijät vastasivat tähän kysymykseen sen perusteella, mitä he kohtaavat päivähoitopäivän aikana. Vanhemmat taas vastasivat, miten lapset toimivat näissä tilanteissa kotona sekä päivähoidossa vanhempien läsnä ollessa.

Sisarusr ryhmän työntekijöiden mukaan sisarusten väliset konfliktit eroavat muiden lasten välisistä kahnauksista. Työntekijöiden mukaan sisarusten välillä ei niinkään voi puhua kiusaamisesta, vaan mieluummin kinaamisesta. Työntekijöiden mukaan kyse on nimenomaan turvallisesta keskinäisestä kinasta, ja se näyttäytyy lähinnä häiritsemisenä.

...kyl siinä jotenki mä näen sen sisarusrakkauden, että se on eriasteista kun vai mitenkä sitä sanotaan, että ihan niinkun perheessä sisarukset kinastelee... (työntekijä 2)

Sekä perheet että työntekijät olivat vastauksissaan sitä mieltä, että kinaa sisarusten välille tulee aina. Perheet nostivat esiin myös fyysisen puolen, eli sisarusten välisiin riitoihin näytti liittyvän hyvin usein myös fyysinen kanssakäyminen, vaikkei sen seurauksia välttämättä aina ymmärrettykään.

...sitte ollaa fyysisiäkin toisia kohtaan, kinastellaan ja muutakin... (perhe3)

Vastauksista nousi esiin myös sisaruksen puolustaminen. Lapset ottavat herkästi puolustuskannan, mikäli joku toinen lapsi yrittää kiusata heidän sisarustaan. Työntekijän mukaan oman sisaruksen kiusoittelu nähdään jopa oikeutena, mutta toisilta lapsilta sitä ei hyväksytä.

5.6 Sisarussuhteen tukeminen sisarusryhmässä

Lopuksi selvitin vielä sisarussuhteen tukemisesta sisarusryhmässä. Kysyin työntekijöiltä, millä tavalla sisarussuhteita ylläpidetään ja tuetaan, vai tuetaanko millään tapaa.

Työntekijöiden mukaan sisarussuhdetta pyritään mahdollisuuksien mukaan tukemaan päiväkodissa. Sisarusten keskinäiseen yhdessäoloon kannustetaan, ja si-

sarukset saavat aina leikkiä keskenään, jos haluavat, pienryhmäjaottelusta huolimatta. Lasten keskinäinen sisarussuhde saa näkyä päiväkodissa, ja läheisiin väleihin suhtaudutaan positiivisesti.

...ja saavat leikkiä tietysti! sehän on aina ihanaa - - - välillä mietitää, et liian vähä niitä hetkiä kun ne saaki sellasena sekaryhmänä... ja silloin näkee aina sen, et sitten ne haluaa toisiaa... (työntekijä2)

Päiväkodissa toimitaan ruokailu- ja lepo-ohjelmitilanteissa isona ryhmänä, eikä sisaruksia näin ollen eroteta näissä tilanteissa. Työntekijät kuvailevatkin ruokailutilanteita luonteviksi, jopa perheeseen verrattaviksi tilanteiksi. Myös nukkumatilanteissa huomioitiin sisarusparit: sisaruksille pyrittiin järjestämään katsekontakti nukkumahuoneessa, tai vaihtoehtoisesti niin, että sisarukset saivat nukkua samassa kerronsängyssä. Tällöin sisaruksen läheisyyden tietoisuus rauhoitti lasta, ja asetelma oli verrattavissa kodinomaiseen tilanteeseen.

5.7 Yhteenveto

Vastausten perusteella samassa päivähoitoryhmässä oleminen ei näytä vaikuttavan paljoakaan lasten keskinäiseen sisarussuhteeseen tai muuttavan sitä. Useissa vastauksissa korostuivat lasten sisarussuhteen tiiviys ja läheisyys, mutta vastaajien oli vaikea arvioida, onko läheinen sisarussuhde sisarusryhmän ansiota vai muista syistä johtuvaa. Sisarussuhteen laatuun arvioitiin vaikuttavan enemmänkin lasten keskinäisen ikäeron ja luonteenpiirteiden, ja näistä tekijöistä riippuvan yhteistoiminnan. Sisarusryhmässä kuitenkin havaittiin sisarusten hakevan turvaa toisiltaan, mikä omalta osaltaan vaikuttaa sisarussuhteen laatuun.

Lasten keskinäisen sisarussuhteen ei myöskään ollut havaittu muuttuneen sisarusryhmässä aloittamisen jälkeen. Yhdessä tapauksessa lasten keskinäisen yhteisleikin arvioitiin lisääntyneen, mutta tässäkin tapauksessa syyksi arveltiin iän mukanaan tuomia kehitysvaiheita.

Vastausten perusteella sisarussuhde myös näyttäytyi hyvin samankaltaisena kotona ja päiväkodissa. Lasten keskinäiseen sisarussuhteeseen kuului niin konflikteja kuin hellyyttä, ja kumpiakin tunteita osoitettiin fyysisesti ja avoimesti sekä

päivähoidossa että kotona. Näin ollen lapset toimivat samalla tavalla sisarus-
tensa kanssa paikasta riippumatta, eikä sisarusryhmässä oleminen näyttänyt vai-
kuttavan lasten toimintaan.

Huolimatta sisarusten jatkuvasta yhdessäolosta ei liiallista takertumista tai kiin-
nittymistä ollut havaittavissa yhdessäkään tapauksessa. Kaikkien lasten oli ha-
vaistu osaavan toimia erilaisissa tilanteissa myös itsenäisesti ilman sisarusta, eikä
näin ollen sisaruksen läsnäololla ollut vaikutusta lasten käyttäytymiseen.

Näiden vastausten perusteella sisarusryhmän vaikutukset lasten keskinäisiin si-
sarussuhteisiin ovat varsin vähäiset. Positiivisina vaikutuksina voidaan varovai-
sesti ajatella sisarusryhmän vaikuttavan lasten sisarussuhteen laatuun myöntei-
sesti, negatiivisia vaikutuksia sisarusryhmällä ei näytä juuri olevan.

6 Pohdinta

Tässä luvussa pohdin, millaisia tuloksia sain ja peilaan niitä aiempien selvityksien
tuloksiin. Pohdin myös syitä sisarusryhmien vähäiseen kiinnostukseen sekä pa-
laan toteutusvaiheeseen ja mietin, mitä olisin voinut tehdä kenties toisin. Lopuksi
esittelen muutaman jatkotutkimusaiheen, jotka tulivat mieleeni opinnäytetyön tu-
loksia analysoidessani.

6.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tulokset

Opinnäytetyöni tavoitteena oli lisätä varhaiskasvatuksen ammattihenkilöstön ja
lasten vanhempien tietoisuutta päivähoidon sisarusryhmän vaikutuksista lasten
keskinäiseen sisarussuhteeseen. Selvitykseni mukaan sisarusryhmän vaikutuk-
set lasten sisarussuhteeseen olivat vähäiset. Ryhmässä olevien lasten sisarus-
suhteita kuvailtiin tiiviiksi ja läheiseksi, mutta sisarusryhmän itsessään ei nähty
vaikuttavan sisarussuhteen laatuun, vaan pikemminkin lasten luonne ja ikäero
olivat ratkaisevia tekijöitä sisarussuhteen muodostumisessa. Sisarusryhmässä
sisarukset toivat toisilleen turvaa etenkin päivähoidon aloitusvaiheessa, ja suh-
teissa näkyi myös sekä huolehtimista että puolustamista.

Sisarusten tuoma turva toisilleen ilmenee myös muiden tekemissä selvityksissä. Aiemmin esittelemissäni opinnäytetöissä oli kaikissa päädytty samaan lopputulemaan, eli sisarukset ovat samassa ryhmässä turvana toisilleen etenkin päivähoitopolkua aloittaessaan. Myös sisaruksen puolustaminen oli tullut ilmi sekä Kankaan ja Uusitalon (2009) että Mäkikallion (2011) opinnäytetöissä. Tulosten yhtäläisyytenä oli lisäksi sisaruksesta huolehtiminen, sillä myös Mäkikallio (2011) oli selvityksessään saanut samanlaisia tuloksia. Vaikka oman selvitykseni mukaan sisarussuhteessa ei tapahtunut muutosta sisarusryhmässä aloittamisen jälkeen, muissa selvityksissä tuloksia tästä oli saatu: Kankaan ja Uusitalon (2009) selvityksen mukaan puolet lasten vanhemmista koki lasten sisarussuhteen olevan parempi sisarusryhmässä sekä Halosen ja Pulkan (2011) selvityksen mukaan sisarusten välinen vuorovaikutus oli parantunut.

Vastauksia tarkastellessani mietin, että jollakin tapaa sisaruksen läsnäolo samassa ryhmässä kuitenkin vaikuttaa olevan lapsille tärkeää. Tästä esimerkkinä on toisen huomioiminen ja paikallaolon varmistaminen pitkin päivää leikkien lomassa. Lapset myös uskalsivat näyttää sisarussuhteen päiväkodissa, sillä niin hellyydenosoitukset kuin kahnauksetkin kuuluivat oleellisena osana päivään. Olikin kiva kuulla, että myös työntekijöiden mielestä sisarussuhde saa oikeasti näkyä päiväkodissa.

Jos sisarusryhmä on tärkeä lapsille, niin vastauksista ilmeni, että sitä se on myös vanhemmille. Useista vastauksista ilmeni vanhempien tyytyväisyys siihen, että perheen päivähoitoikäiset lapset ovat samassa ryhmässä. Käytäntö helpotti perheen arkea, kun sai jätettyä lapset samaan ryhmään eikä tarvinnut viedä heitä pahimmissa tapauksessa jopa eri päiväkoteihin. Vanhemmat myös kokivat, että he pystyivät jättämään lapset levollisemmin mielin samaan ryhmään, kun tiesivät, että heistä on toisilleen turvaa ja tukea päivähoidossa. Myös Hytösen (1985, 18) johtaman tutkimusprojektin mukaan vanhemmilla oli vähemmän huolta, kun sisarukset olivat samassa ryhmässä. Lisäksi omassa selvityksessäni yhteistyö vanhempien ja kasvatushenkilöstön välillä koettiin toimivaksi ja hyväksi, ja kiitosta sai etenkin sen jatkuminen vuosien ajan.

Jäin pohtimaan vanhempien tyytyväisyyttä arjen sujuvuuteen, kun lapset ovat samassa ryhmässä. On olemassa kuntia, jotka pyrkivät sijoittamaan alle 3-vuotiaat

lapset poikkeuksetta perhepäivähoitoon, ja myös Keltikangas-Järvinen (2012, 223) kirjassaan Pienen lapsen sosiaalisuus suosittelee pienille lapsille perhepäivähoitoa. Perhepäivähoidossa lapsiryhmässä on vain muutama lapsi, ja sekä hoitaja että muut lapset ovat tuttuja (Keltikangas-Järvinen 2012, 223). Vaikka perhepäivähoito on tilanteena idyllinen alle 3-vuotiaan lapsen kannalta, haasteita tulee eteen siinä kohtaa, kun perheessä on useampi päivähoitoikäinen lapsi. Vanhemmat haluaisivat lapset arjen sujuvuuden kannalta samaan hoitopaikkaan, ja näin ollen myös vanhempi lapsi laitetaan perhepäivähoitoon. Sama tilanne oli myös siskoni perheellä, jonka 3- ja 5-vuotiaat pojat olivat molemmat perhepäivähoidossa. Vanhempi poika kyllästyi paikkaan hyvin nopeasti, kun hoidossa ei ollut hänen ikätasoonsa nähden riittävästi virikkeitä eikä samanikäisiä leikkikavereita.

Mietinkin, että sisarusryhmä voisi olla ratkaisu tämänkaltaisiin tilanteisiin. Sisarusryhmän työntekijät kuvailivat ryhmän tunnelmaa kodinomaiseksi, ja se näyttyi etenkin ruokailussa ja lepohetkillä. Päivän aikana sisarus on useimmiten samassa tilassa ja näköetäisyyden päässä. Tällöin tunnelma vastannee aika lailla perhepäivähoidon tunnelmaa, joskin ryhmä on oletettavasti isompi. Sisarusryhmissä järjestetään usein kuitenkin pienryhmätoimintaa muiden ryhmien kanssa yhteisesti, jolloin jokainen lapsi saa ikätasonsa mukaista seuraa ja toimintaa päivittäin. Nuorimpien lasten lisäksi myös arat ja ujut lapset voivat kaivata sisaruksen tuomaa turvaa päiviin. Näin ollen sisarusryhmistä hyötyvät kaikki: pienet ja isot, ujut ja vilkkaat.

Itse en näkisi myöskään sisarusryhmän suurempaa ryhmäkokoa esteenä alle 3-vuotiaiden hoidolle. Lahdessa on otettu linjaus, että sisarusryhmissä on yleensä 15 lasta, joista kahdeksan on alle 3-vuotiaista ja seitsemän yli 3-vuotiaista. Jo itsessään 15 lapsen ryhmä on nykyisten, alati kasvavien ryhmien joukossa melko pieni. Uusi valmisteilla oleva lakikaan ei vaikuttaisi tähän käytäntöön, sillä työntekijöitä 15 lapsen sisarusryhmässä on kolme. Harjoittelukokemuksesta tiedän, että usein toisen sisaruksen sairastuessa myös toinen jää kotiin. Siispä pahimpina flunssakausina aamupiirissä saattoi istua vain muutama lapsi.

Pohdin sisarusryhmiä myös sisaruksettoman lapsen näkökannasta. Lähes aina sisarusryhmissä on sisarusparien ja –parvien lisäksi yksittäisiäkin lapsia, joilla ei ole sisaruksia joko lainkaan tai ainakaan samassa ryhmässä. Sisarussuhteissa

lapset opettavat toisilleen huimasti sosiaalisia taitoja: muun muassa neuvottelua, väittelyä, kompromissin tekoa, vuorottelua, antamista ja jakamista. Sisarussten välistä vuorovaikutusta seuraamalla myös sisarusseton lapsi voi oppia sosiaalisia taitoja, joskaan sitä ei voi täysin verrata tilanteeseen, jossa vastassa olisi oma sisarus.

Nämä yksittäiset lapset voivat toki oppia sosiaalisia taitoja sisaruspareilta vain siinä tapauksessa, että ryhmässä on myös sisaruspareja. Etsiessäni sisarusryhmää opinnäytetyön toteutukseen jouduin soittelemaan melko moneen päiväkoitiin, ennen kuin löysin sisarusryhmän, jossa todella oli sillä hetkellä myös sisarusia. Siitä huolimatta, että Lahden kaupungin verkkosivujen mukaan Lahdesta löytyy useampi kymmen sisarusryhmää, ei soittokierroksen perusteella läheskään kaikissa ryhmissä sillä hetkellä sisaruspareja ollut.

Mietin, mikä sitten on syynä siihen, että sisarusryhmät koostuvat vain ”yksittäisistä” lapsista. En usko, etteikö Lahdessa asuisi perheitä, joissa on useampi päivähoitoikäinen lapsi. Mietinkin, ovatko vanhemmat tietoisia tällaisesta mahdollisuudesta. Ja etenkin, tietävätkö vanhemmat, mikä sisarusryhmä on? Moni tämän ajan aikuinen etsii tiedon mieluiten internetistä, ja voin kokemuksesta kertoa, että niin laaja kuin internetin tiedon määrä onkin, sieltä ei asiallista tietoa sisarusryhmistä juuri löydy. Google-haulla suurin osa tuloksista viitoittaa perhelehtien keskustelupalstoille, joissa niissäkin lähinnä jaetaan kokemuksia. Myöskään Lahden kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden sivuilla sisarusryhmää ei selitetä millään tavoin. Voisiko siis syy vanhempien vähäiseen kiinnostukseen sisarusryhmiä kohtaan olla se, ettei heillä ole edes perustietoa ryhmän toiminnasta?

Negatiiviset kokemukset sisarusryhmistä eivät ainakaan liene syy sisarusryhmien vähäiseen kiinnostukseen. Selvitykseni mukaan kaikki vanhemmat olivat tyytyväisiä sisarusryhmään, eräässäkin tapauksessa perhe oli vanhimman lapsen positiivisten sisarusryhmäkokemusten ansiosta halunnut laittaa myös nuoremmat lapset sisarusryhmään. Näitä positiivisia kokemuksia tulisikin ehkä saattaa enemmän niiden vanhempien tietoisuuteen, jotka epäröivät laittaa lapsiaan sisarusryhmään.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa itsekin tutkin internetistä tietoa sisarusryhmistä, ja ensimmäiseksi tietoa, tai oikeastaan kokemuksia ja epätietoisuutta, tarjosivat keskustelupalstat. Näissä viestiketjuissa äidit kyselivät muiden äitien kokemuksia sisarusryhmistä, ja päällimmäisenä huolenaiheena tuntui olevan samanikäisten kaverien puute ja sisarukseen takertuminen. Mäkikallion (2011) selvityksen mukaan lapset kuitenkin pystyivät luomaan kaverisuhteita myös sisarusryhmässä (ks. luku 2.2), ja oman selvitykseni mukaan liiallista takertumista tai tukeutumista sisarukseen ei ilmennyt. Omassakin selvityksessäni mainittu pienryhmätoiminta toimii ratkaisuna tähän: ikäkausittain muodostettaviin pienryhmiin jakautuessaan lapset useimmiten erkanevat hetkeksi sisaruksistaan ja saavat oman ikäisiä leikkikavereita. Vanhemmat kuitenkin harvoin tietävät ryhmien toiminnasta, kuten tästä pienryhmätoiminnasta, silloin kun ovat vasta hakemassa päivähoitopaikkaa.

Toisaalta voi kysyä, miksei vanhemmille sitten aktiivisesti tarjota sisarusryhmää heidän päivähoitopaikkaa hakiessaan. Sekä harjoittelupaikkani työntekijät että selvitykseni osallistuneet työntekijät toivat esille, että eri-ikäisistä lapsista koostuva ryhmä vaatii työntekijöiltä paljon enemmän panostusta toiminnan suunnitteluun kuin niin sanottu tavallinen päivähoitoryhmä. Mahdotonta sisarusryhmän toimiminen ei kuitenkaan ole. Mietin vielä, että selvitykseni mukaan sisarusryhmän vaikutukset sisarussuhteeseen ovat ainakin lievästi positiiviset – eikö tällöin lapsen etu mene kaiken edelle? Muistan omasta harjoittelustani sen, että suurimman haasteen aiheuttivat toimintatuokiot, joissa tuli huomioida eri-ikäisten kehitystaso. Nykyään kuitenkin on jo jonkin aikaa oltu siirtymässä pois toimintatuokiokeskeisyydestä, johon pienryhmätoiminta joka tapauksessa tarjoaa ratkaisun. Ruokailujen, lepohetkien, ulkoilujen ja vapaan leikin aikoina en itse havainnut suurempia organisointiongelmia. Voisi melkein pätevästi ajatella, että eri-ikäiset lapset yhdessä toimiessaan ovat rikkaus, sillä huomio kiinnittyy erimerkiksi ulkoillessa väistämättä erilaisiin asioihin.

Sisarusryhmien tuomat kokemukset ovat siis pääosin positiivisia, eikä toimintaan ole ylitsepääsemättömän vaikea toteuttaa. Haasteena sisarusryhmien suosiolle on siis lisätä ammattihenkilöstön ja vanhempien tietoisuutta, ja tämä oli

myös opinnäytetyöni tavoite. Mietinkin, että esimerkiksi Lahden kaupungin verkkosivuilla voisi lyhyesti selvittää, mikä sisarusryhmä on. Kyseisillä sivuilla on kerrottu, mitkä ryhmät ovat sisarusryhmiä, mutta yleiseen tietoon voisi hyvinkin lyhyesti avata vanhemmille, mitä käytännössä tarkoittaa sisarusryhmä. Pohdin, että oikeat henkilöt kertomaan sisarusryhmistä ammattihenkilöstölle, ovat hyvin toimivien sisarusryhmien työntekijät. Heillä on parhaiten antaa vinkkejä ja ideoita, kuinka saada sisarusryhmä toiminaan, ja etenkin kuinka siitä saadaan irti parhain mahdollinen hyöty. Näitä ajatuksia kannattaisi olla kuulemassa myös tietenkin niiden ihmisten, jotka päättävät ryhmien muodostamisesta ja uusien ryhmien perustamisesta.

6.2 Opinnäytetyön toteutus

Näin jälkikäteen tulee mieleen monia asioita, jotka olisin voinut tehdä toisin tässä selvityksessä. Mietin, että olisin voinut toimittaa osallistujille ennen haastattelua ohjeistavia kysymyksiä. En ollut etukäteen ajatellut edetä haastattelussa suoraan kysymysten mukaan, vaan pitää haastattelun enemmänkin vapaana keskustelutilanteena. Mietin, että jos olisin antanut kysymykset etukäteen tiedoksi, osallistujat olisivat voineet miettiä aihealueita syvemmin jo ennen haastattelutilanteita. Joka tapauksessa sain hyvin vastauksia näinkin.

Mietin myös, että olisin voinut laajentaa selvitystä niin, että mukana olisi ollut toinenkin otantajoukko. Tässä toisessa otantajoukossa perheen päivähoitoikäiset lapset olisivat voineet olla eri päivähoitoryhmissä, ja olisin pystynyt vertailemaan vastauksia. Tällöin vaarana olisi kuitenkin voinut olla, että selvityksestä olisi tullut liiankin laaja. Laadullisessa aineistossa ovat myös vastaukset hyvin yksilöllisiä, eikä niitä voi yleistää. Tämä seikka huomioiden myös vastausten vertailu olisi voinut olla haastavaa, eikä olisi välttämättä antanut oikeanlaisia tuloksia.

Pohdin aluksi mahdollisuutta kartoittaa myös lasten näkökantaa aiheeseen. Käytännössä tämä olisi kuitenkin ollut todella haastavaa toteuttaa, sillä sisarusryhmän lapset olivat iältään 0-5-vuotiaita. Näin ollen ainoaksi toteutettavaksi selvitysmenetelmäksi olisi jäänyt lasten havainnointi, joka taas olisi vaatinut paljon

aikaa. Tässä opinnäytetyössä ei siis olisi ollut mahdollisuutta kartoittaa niin työntekijöiden, vanhempien kuin lasten näkökantoja, ja siksi päädyin jättämään lasten näkökannan pois selvityksestä.

6.3 Jatkotutkimusaiheet

Pohdin myös mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Haastatteluja tehdessäni esiin nousi niin työntekijöiden kuin vanhempienkin kuvailemana pitkäkestoinen yhteistyö työntekijöiden ja vanhempien välillä. Lapset pysyvät sisarusryhmässä pääsääntöisesti koko päivähoitopolkunsa ajan, ja usein voi olla vielä niin, että perheen kaikki lapset ovat samassa ryhmässä. Tällöin vanhimmat lapset voivat siirtyä jo koulumaailmaan nuorempien vasta aloitellessa päivähoitoa, ja vanhempien ja työntekijöiden yhteistyö voi kestää jopa lähemmäs kymmenen vuotta. Ovatko nämä sisarusryhmien pitkät kasvatuskumppanuussuhteet hyvä vai huono asia? Työntekijän mukaan ryhmän suhdelukujen takia yksittäisiä lapsia saatetaan siirtää ryhmästä toiseen jopa kesken vuoden. Miten kasvatuskumppanuus pääsee tällöin rakentumaan?

Toinen jatkotutkimusaihe tulee juuri tuosta lasten siirtelystä ryhmien välillä. Työntekijän mukaan sisaruspareja ei ole vielä lähdetty siirtämään, mutta yksittäisiä lapsia kyllä. Mitä tämä tekee lapsen kehitykselle? Lapsi ei pääse kiinnittymään kunnolla välttämättä mihinkään ryhmään, jos hänet siirretään ryhmästä toiseen jopa kesken vuoden. Miltä lapsesta tuntuu, kun hän joutuu aloittamaan kesken vuotta uudessa ryhmässä, uusien aikuisten ja kavereiden kanssa?

Kolmas jatkotutkimusaihe on pikemminkin toiminnallinen. Hytösen (1985, 41) johtaman tutkimusprojektin tulosten mukaan sisarusryhmätoiminta vaati henkilökunnalta enemmän suunnittelutyötä kuin perinteinen vertailuryhmä. Keskustelu opinnäytetyöhön osallistuneen sisarusryhmän työntekijöiden kanssa sekä oma kokemus harjoittelujaksolta sisarusryhmässä osoittavat, ettei mikään ole muuttunut kolmessakymmenessä vuodessa. Sisarusryhmien työntekijät joutuvat yhä miettimään, kuinka saada päivät suunniteltua niin, että ne ovat toimivia ja tarkoituksenmukaisia. Tähän voisi kehitellä jonkin tai joitakin työkaluja, joilla voisi helpottaa arkea sellaisissa lapsiryhmissä, jotka koostuvat eri-ikäisistä lapsista.

Lähteet

Apter, T. 2007. Sisarsolmu. Nivala, L. (suom.) Helsinki: Kustannus Oy Arkki.

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.

Blair, L. 2012. Esikoinen, keskimäinen vai kuopus? Miten syntymäjärjestys ohjaa elämää. Soro, M. (suom.) Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

Edward, J. 2011. The Sibling Relationship: a force for growth and conflict. Lanham, Maryland: Jason Aronson.

Halonen, T. & Pulkka, L. 2011. ”Tää on ollu niinku toinen koti” – Kankaan päiväkodin lasten vanhempien ja työntekijöiden kokemuksia sisarusryhmästä. Savonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Howe, N. Ross, H. S. & Recchia, H. 2011. Sibling Relations in Early and Middle Childhood. Teoksessa Smith, P. K. & Hart, C. H. (toim.) The Wiley-Blackwell Handbook of Childhood Social Development. 2. painos. Chichester, West Sussex: Blackwell Publishing Ltd.

Hytönen, J. 1985. Sisarusryhmäkokeilu. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto.

Ijäs, K. 2005. Sukupuu: avain oman elämän ja perheen ymmärtämiseen. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Juul, J. 2006. Sisarusten välinen mustasukkaisuus ja yhteenkuuluvuus. Teoksessa Hansson, J. & Oscarsson, C. (toim.) Onnellinen lapsuus. Koski, K., Lustig, E. & Nilsson, L. (suom.) Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 60.

Juusola, M. 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. 2. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kangas, H. & Uusitalo, R. 2009. Sisarussuhteiden tukeminen vaasalaisessa suomenkielisessä päivähoidossa. Vaasan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Kaulio, P. & Svennevig, H. 2006. Sisaruus: rakkautta, vihaa, kateutta. Helsinki/Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.

Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Laajasalo, T. & Salmi, S. 2013. Kun kolmesta tulee neljä: opas toisen lapsen saaville perheille. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Lahden kaupunki 2014. Päiväkodit. Varhaiskasvatuspalvelut. Opiskelu ja kirjasto. <http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/CA1534820399DD23C2256EFB00398943>. Luettu 5.5.2014.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.

Liimatainen, A. 2013. Tutkimus- ja kehittämismenetelmät. Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Luentomuistiinpanot.

Lohmann, R. C. 2014. Sibling Rivalry: What we can learn from the past. Psychology Today. <http://www.psychologytoday.com/blog/teen-angst/201404/sibling-rivalry-what-we-can-learn-the-past>. Luettu 6.10.2014.

Lund, M. A. 2006. Sisarusten välinen mustasukkaisuus. Teoksessa Hansson, J. & Oscarsson, C. (toim.) Onnellinen lapsuus. Koski, K., Lustig, E. & Nilsson, L. (suom.) Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 60–61.

Lundberg, M. 2006. Sisarusten välinen yhteenkuuluvuus. Teoksessa Hansson, J. & Oscarsson, C. (toim.) Onnellinen lapsuus. Koski, K., Lustig, E. & Nilsson, L. (suom.) Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 61–63.

Matthis, I. 2006. Sisarusten väliset suhteet. Teoksessa Hansson, J. & Oscarsson, C. (toim.) Onnellinen lapsuus. Koski, K., Lustig, E. & Nilsson, L. (suom.) Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 63–66.

Mäkikallio, S. 2011. Sisarukset yhdessä yötä päivää – sisarusryhmän myötä sisarukset toistensa tuki päiväkodissa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppala, I. 2010. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOYpro Oy.

Nurmi, L. 2014. Palvelupäällikkö. Lahden kaupunki. Lahti. Sähköpostihaastattelu 5.5.2014.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014a. Päivähoito on osa varhaiskasvatusta. Koulutus. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/varhaiskasvatus/?lang=fi>. Luettu 19.9.2014.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014b. Varhaiskasvatusta koskevaan lainsäädäntöön esitetään uudistuksia. Tiedotteet. <http://www.okm.fi/OPM/Tiedotteet/2014/03/varhaiskasvatus.html>. Luettu 19.9.2014.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014c. Esiopetus vahvistaa oppimisen edellytyksiä. Koulutus. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/esiopetus/?lang=fi>. Luettu 19.9.2014.

Parker, J. & Stimpson, J. 2004. Sisarussuhteet – kilpailua ja rakkautta. Jänisniemi, L. & Tuomi, S. (suom.) Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Rannikko, U. 2008. Yhteinen ja erillinen lapsuus: sisarusten sosiaalistava merkitys. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Akateeminen väitöskirja.

Schönbeck, E. 2009. Vanhin, nuorin vai katraan keskeltä: miten paikka sisarus-sarjassa vaikuttaa elämääsi? Takkula, K. (suom.) Helsinki: Kirjapaja.

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2014. Lasten hoito. Sosiaalipalvelut. Sosiaali- ja terveyspalvelut. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/paivahoito. Luettu 19.9.2014.

Toikka, A-T. 2013. Päiväkodin johtaja. Uuden-Summan päiväkotit. Hamina. Sähköpostihaastattelu 5.11.2013.

Tolonen, P. 2010. Minäkin olen tärkeä! Syöpää sairastavan lapsen sisarukset tarvitsevat huomiota. SLaL44(5), 14–16.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. 2002. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2002:29. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/julkaisu0209.htm>. Luettu 31.10.2013.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>. Luettu 31.10.2013.

Sosiaali- ja terveysala

Saatekirje

Hei!

Olen kolmannen vuoden sosionomi (AMK) – opiskelija Saimaan ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia päiväkodin sisarusryhmän vaikutusta lasten keskinäisiin sisarussuhteisiin. Opinnäytetyöni tavoitteena on lisätä varhaiskasvatuksen ammattihenkilöstön ja pienten lasten vanhempien tietoisuutta päiväkodin sisarusryhmän vaikutuksista lasten sisaruussuhteisiin.

Kerään aineistoa sisarusryhmän vaikutuksista haastattelemalla sisarusryhmän työntekijöitä sekä perheiden vanhempia. Haastattelut toteutetaan keväällä 2014. Haastatteluun pyydetään osallistumaan sisarusryhmän koko henkilökuntaa sekä niitä perheitä, joista vähintään kaksi lasta on hoidossa samassa sisarusryhmässä. Sisarusryhmän vaikutuksista sisarussuhteeseen tiedetään melko vähän, joten siksi olisi tärkeää saada käytännön tietoa siitä, kuinka lasten sisaruus näytetään niin päivähoidossa kuin kotonakin.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistuminen on mahdollista keskeyttää missä vaiheessa tutkimusta tahansa. Osallistujien nimet ja henkilötiedot pysyvät salassa, eikä niitä tulla mainitsemaan lopullisessa raportissa. Vastaukset tai kieltäytyminen osallistumasta ei vaikuta jatkossa päivähoidon saatuuteen tai laatuun. Haastattelut nauhoitetaan ja nauhat puretaan paperille haastattelun jälkeen. Tutkimuksen jälkeen aineisto hävitetään asianmukaisella tavalla.

Toivon, että mahdollisimman moni pääsisi osallistumaan haastatteluun. Mikäli haluatte saada lisätietoja osallistumisesta tai opinnäytetyöstä, vastaan mielelläni kysymyksiinne.

Ystävällisin terveisin

Tiina Hartikainen

tiina.hartikainen@student.saimia.fi

Sosiaali- ja terveysala

Suostumus

Opinnäytetyön nimi:

Päiväkodin sisarusryhmän vaikutus lapsen sisarussuhteisiin

Tekijä: Tiina Hartikainen

Olen saanut riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt saamani tiedon. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut kysymyksiini riittävät vastaukset. Tiedän, että minulla on mahdollisuus keskeyttää osallistumiseni missä tahansa vaiheessa ilman että se vaikuttaa saamiini päivähoitopalveluihin. Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tähän opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Aika ja paikka

Asiakas

Opiskelija